ਸਮਾਜਿਕ ਚੇਤਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਤਿਮਾਹੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ

ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ
Saini Sansar

21

April - June - 2016

SAINI BHAWAN RUPNAGAR PUNJAB
ਸਰਬਤ ਦਾ ਭਲਾ

ਅੰਦਰ ਪੜ੍ਹੋ

- ਸੈਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਦਾ ਮਾਣਮੱਤਾ ਇਤਿਹਾਸ
- ਅਣਗੌਲੇ ਸੈਣੀ ਯੋਧੇ
- ਯੁੱਗ-ਪਲਟਾਊ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਖੋਜ
- ਸਿਹਤਮੰਦ ਤੇ ਰੋਚਕ ਸਾਹਿਤਿਕ ਰਚਨਾਵਾਂ
- ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਯੋਗ ਵਰ
- ਸਫ਼ਲ ਸੈਣੀ ਸਖ਼ਸ਼ੀਅਤਾਂ
- ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ
- ਵਧਾਈਆਂ, ਧੰਨਵਾਦ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ

P U B L I S H E R S

KAKA RAM SAINI CHARITABLE TRUST (REGD.)
SAINI BHAWAN, ROPAR (RUPNAGAR) (Pb.) INDIA 140001

ਮੁੱਲ : 30 ਰੁਪਏ

Volume - VI, Issue - II

Saini Sansar

(Quarterly)

April - June 2016

PUBLISHER, PRINTER & OWNER
Kaka Ram Saini Charitable Trust (Regd.)
Saini Bhawan,
Roopnagar-140001 (Pb.)

PRINTING PRESS
Tej Printing Press
Phool Chakkar Bazar,
Roopnagar -140001 (Pb.)

PLACE OF PUBLICATION
Saini Bhawan
Roopnagar -140001 (Pb.)

CHIEF EDITOR (HONORARY)
Dr. Ajmer Singh Tamber
B-12/5057, Guru Nagar,
Chandigarh Road, Roopnagar-140001 (Pb.)

PATRON

Sh. L.R. Mundra
Asstt. Police Commissioner
(Delhi) (Retd.)

CHIEF EDITOR

Dr. Ajmer Singh Tamber
Dy. Director (Edu.) Pb. (Retd.)
Ph. : 94176-02835

MANAGER (Accounts)
S. Rajinder Singh
Supdtt. Secretriate
(Retd.)
Ph. : 94646-49922

MANAGER (Circulation)
S. Ajmer Singh Dhamrait
Supdt. Edu. Deptt. (Retd.)
Ph. : 9417586075

EDITORIAL BOARD

Dr. Jaswant Kaur Saini
Associate Professor (Retd.)
Ph. : 94178-02835

S. Balbir Singh Saini
Editor Magzine "Sool Surahi"
Ph. : 94646-47540

Sh. Rajinder Saini
Asstt. Public Relations Officer (Retd.)
Ph. : 98722-20400

S. Surinder Singh
Inspector Health Deptt. (Rtd.)
Ph. : 99880-06822

Assistant Manager (Circulation)
S. Gurcharan Singh
Supdt. Edu. Deptt. (Retd.)
Ph. : 01881220040

ADVISORS :

India : **S. Bahadurjeet Singh** President Rupnagar Press Club.
Sh. Narinder 'Nindi' Director Pb. Arts International Chd.

Australia : **S. Malkiat Singh Saini,**
#4, Arnika Court, Jereme Grove, Glenwoood, Sydney-Australia

U.S.A. : **Dr. Manavpreet Kaur** Professor (English)
2421, Bryce Wood Lane, Plano-Tx-75025 (USA).

U.K. : **Sh. Tarsem Singh Saini**
14, Forest Road, Cambridge-CB1 9JB (U.K.)

Canada : **Dr. D.P. Singh**
2516, Pollard, Drive Mississauga, Ontario, Canada-LSC3HI

CERTIFICATES :

- All Members of "Saini Sansar" magazine are honorary.
- The views expressed by the writers in their articles published in the magazine are their own. They are themselves responsible for their authenticity.
- Publication of "Saini Sansar" is non-commercial.
- Saini Sansar magazine has no political motive.

Subscription / Assistance Money	India	Abroad
One Copy	₹ 30	2 £, 4 $, 4 €
Annual (Four Copies)	₹ 100	8 £, 15 $, 15 €
For Five Years	₹ 500	40 £, 75 $, 75 €

ਚੰਦਾ/ਸਹਾਇਤਾ ਰਾਸ਼ੀ	ਭਾਰਤ	ਵਿਦੇਸ਼
ਇੱਕ ਕਾਪੀ	30 ਰੁਪਏ	2 ਪੌਂਡ, 4 ਡਾਲਰ, 4 ਯੂਰੋ
ਸਾਲਾਨਾ (ਚਾਰ ਕਾਪੀਆਂ)	100 ਰੁਪਏ	8 ਪੌਂਡ, 15 ਡਾਲਰ, 15 ਯੂਰੋ
ਪੰਜ ਸਾਲ (20 ਕਾਪੀਆਂ)	500 ਰੁਪਏ	40 ਪੌਂਡ, 75 ਡਾਲਰ, 75 ਯੂਰੋ

ਨੋਟ : ਆਪ ਦਾ ਚੰਦਾ ______ ਅੰਕ ਤੱਕ ਹੈ। ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹੋਰ ਰਾਸ਼ੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

Address for Correspondence and sending assistance money :
President, Kaka Ram Saini Charitable Trust (Regd.)
Saini Bhavan, Roopnagar-140001, Punjab - India
Ph. : 01881-220078, 220181
Our Bank : Indian Bank, Ropar. IFSC Code : IDIB000R027 Account No. : 833562779
E-mail : sainibhawanrpr@gmail.com
Website : www.sainibhawan.org

Date of Publication : 02.04.2016

ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ

(ਤਿਮਾਹੀ)

ਜਿਲਦ 6, ਅੰਕ 2 | ਅਪ੍ਰੈਲ - ਜੂਨ 2016

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ, ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਅਤੇ ਮਾਲਕ

ਕਾਕਾ ਰਾਮ ਸੈਣੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ (ਰਜਿ.)
ਸੈਣੀ ਭਵਨ, ਰੂਪਨਗਰ - 140001 (ਪੰਜਾਬ)

ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ

ਤੇਜ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ , ਫੂਲ ਚੱਕਰ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਰੂਪਨਗਰ-140001 (ਪੰਜਾਬ)
ਈ ਮੇਲ : tejprinting@yahoo.com

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਸਥਾਨ

ਸੈਣੀ ਭਵਨ
ਰੂਪਨਗਰ - 140001 (ਪੰਜਾਬ)

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ (ਆਨਰੇਰੀ)

ਡਾ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਤੰਬੜ
ਬੀ-12/5057, ਗੁਰੂ ਨਗਰ,
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰੋਡ, ਰੂਪਨਗਰ - 140001 (ਪੰਜਾਬ)

ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਸ

- "ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ" ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਆਨਰੇਰੀ ਹਨ।
- "ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ" ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ਲੇਖਕ ਆਪਣੀਆਂ, ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਈ ਆਪ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ।
- "ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ" ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਗੈਰਵਪਾਰਕ ਹੈ।
- "ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ" ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਾਰੇ ਹੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ ।

ਮੁੱਖ ਕਵਰ 'ਤੇ ਫੋਟੋ :

ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ - ਹੋਲੀ

ਤੱਤਕਰਾ

ਕੀ	ਕਿੱਥੇ
ਸੰਪਾਦਕੀ	3-4
History of Sainis	5-6
ਸੈਣੀ ਸੂਰਵੀਰ ਯੋਧੇ	7
ਸਾਡੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਵਿਅਕਤੀ	8-9
ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ	10
New Mega Scholarship	11-12
Novel Gift for Wedding Anniversary	13
Gem of Bradri - S. Hargurdeep Singh Saini	14
ਕਹਾਣੀ-ਸੌਂਤਰਾ	15-16
ਪਿੰਡ ਜਟਾਣਾ ਦਾ ਰਾਗੀ ਪਰਿਵਾਰ	17
ਆਓ! ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੁਫ਼ਤਗੂ ਸੁਣੀਏ	18-19
ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਘਨੱਈਆ ਸਿੰਘ ਜੀ	20
ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ	21
ਕਹਾਣੀ-ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ	22-23
New Life Members of Saini Bhawan	24
ਧੱਕੜ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨੇਤਾ- ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ	25-26
ਕਵਿਤਾਵਾਂ	27
ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਯੋਗ ਆਸਣ	28-29
ਸੈਣੀ ਪਿੰਡ - ਰਾਮਸਰਨ ਮਾਜਰਾ	30
ਮੋਢੀ ਭਾਰਤੀ ਗਣਿਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ-ਆਰੀਆ ਭੱਟ	31
ਕੈਨੇਡਾ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਵਾਹ-ਵਾਸਤਾ	32-33
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੇਨਤੀਆਂ	34
Matrimonials	35-38
Railway Time-Table	39
Committee Members of Saini Bhawan Rupnagar	40

"ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ" ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਰਾਸ਼ੀ :

	ਇੱਕ ਕਾਪੀ	ਸਾਲਾਨਾ (ਚਾਰ ਕਾਪੀਆਂ)
ਟਾਈਟਲ ਕਵਰ ਦਾ ਆਖ਼ਰੀ ਬਾਹਰਲਾ ਪੂਰਾ ਪੰਨਾ (ਰੰਗਦਾਰ)	: 3500 ਰੁ:	13000 ਰੁ:
ਟਾਈਟਲ ਕਵਰ ਦਾ ਆਖ਼ਰੀ ਅੰਦਰਲਾ ਪੂਰਾ ਪੰਨਾ (ਰੰਗਦਾਰ)	: 3000 ਰੁ:	11000 ਰੁ:
ਟਾਇਟਲ ਕਵਰ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਅੱਧਾ ਪੰਨਾ (ਰੰਗਦਾਰ)	: 2000 ਰੁ:	7000 ਰੁ:
ਮੇਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਪੂਰਾ ਪੰਨਾ (ਰੰਗਦਾਰ)	: 2500 ਰੁ:	9000 ਰੁ:
ਮੇਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਅੱਧਾ ਪੰਨਾ (ਰੰਗਦਾਰ)	: 1500 ਰੁ:	5500 ਰੁ:
ਅੰਦਰਲਾ ਪੂਰਾ ਪੰਨਾ (ਕਾਲਾ ਤੇ ਚਿੱਟਾ)	: 2000 ਰੁ:	7000 ਰੁ:
ਅੰਦਰਲਾ ਅੱਧਾ ਪੰਨਾ (ਕਾਲਾ ਤੇ ਚਿੱਟਾ)	: 1300 ਰੁ:	5000 ਰੁ:
ਫੋਟੋ, ਸੰਖੇਪ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ (ਰੰਗਦਾਰ) ਸਪੇਸ 4 ਸੈ.ਮੀ. x 6 ਸੈ.ਮੀ.	: 500 ਰੁ:	8 ਸੈ.ਮੀ. x 6 ਸੈ.ਮੀ. = 1000 ਰੁ:

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :- ਪ੍ਰਧਾਨ, ਕਾਕਾ ਰਾਮ ਸੈਣੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ (ਰਜਿ:) ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ, ਨੇ ਤੇਜ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ, ਫੂਲ ਚੱਕਰ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਰੂਪਨਗਰ (ਫੋਨ: 01881-226588) ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਕੇ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਵੋਟ-ਬੈਂਕ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਭਿਆਨਕ ਚਿਹਰਾ

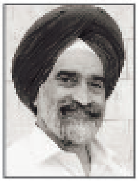

ਹਰਿਆਣਾ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿੱਚ ਫਰਬਰੀ 2016 ਦੇ ਆਖਰੀ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਖ਼ੌਫ਼ਨਾਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਜਾਟ-ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਆੜ ਹੇਠ ਕਰੀਬ ਡੇਢ ਹਫ਼ਤਾ ਅਰਾਜਕਤਾ ਫੈਲੀ ਰਹੀ। ਇਵੇਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਥੇ ਸਰਕਾਰ ਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਰੇਆਮ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗਾਂ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ,ਮੁੱਖ ਰੇਲਵੇ ਲਾਇਨਾਂ ਉਖਾੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਜਿਹੀ ਅਹਿਮ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਈ ਵੇਅ ਦੇ ਆਰਪਾਰ ਡੂੰਘੀਆਂ ਖਾਈਆਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬੇਖ਼ੌਫ਼ ਹੋ ਕੇ ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੰਨਿਆਂ ਤੇ ਸਾੜਿਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਜਿਹਾ ਕੁਕਰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤੋਂ ਸੌ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਦੂਰੀ ਤੇ ਹੋਇਆ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਡਿਊਟੀ ਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਏ ਜਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕੁੱਝ ਤਾਂ ਦੰਗਾਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੰਦੇ ਵੀ ਵੇਖੇ ਗਏ। ਬਹੁਤੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕਿ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪੀੜਤ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਚੁੱਪਚਾਪ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮਨੁਮਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੈਰਾਨੀ ਇਹ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬੇਕਸੂਰ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨਪਸੰਦ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਏਨਾ ਕੁੱਝ ਵਾਪਰਿਆ ਪਰੰਤੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੋਕ-ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਨੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਖ੍ਹੋਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੌਰਾਨ ਡੇਢ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬੇਦੋਸ਼ੇ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਸੈਕੜੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 25000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੰਢੇ ਹੋਏ ਲੋਕਤੰਤ੍ਰੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੱਭਿਅਕ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਾਪਰਨਾ ਅਤਿ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੰਗੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਘੋਖਿਆਂ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਕਾਰਨ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦੇ ਦੰਗੇ ਹੋਏ। ਇਹ ਇੱਕ ਤਬਦੀਲੀ-ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਅਜੇ ਸਥਿਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਾਇਮ ਹੋਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀਆਂ ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਹਿੰਸਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰ ਸਕਣੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਨਵਤਾਵਿਰੋਧੀ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕਰੋਪੀ ਮੰਨ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਸੰਨ 1984 ਦੇ ਦੰਗੇ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਦ੍ਰਖਤ ਦੇ ਡਿਗਣ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੇ ਨੀਚੇ ਪਲ਼ ਰਹੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਸ਼ਟ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਦੁਚਿੱਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਰਟਾਂ 'ਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤਾਂ ਦਰਜ ਹੋਏ ਪਰੰਤੂ ਸਬੂਤਾਂ ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਰੰਗਤ ਦੇ ਕੇ 32 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਘਸੀਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਦੰਗੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਹਿੰਸਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਹੁੱਲੜਬਾਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਕਰਮ ਕਹਿ ਕੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਕੁੱਝ ਇਨਸਾਫ਼ਪਸੰਦ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਹੰਭਲੇ ਮਾਰੇ ਪਰੰਤੂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਹਿ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤੇ ਬਚ ਨਿਕਲੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਝ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਕੇ ਨਿਵਾਜਿਆ ਵੀ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਮਾਜਵਿਰੋਧੀ ਅਨਸਰਾਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਹੋਰ ਬੁਲੰਦ ਹੋ ਗਏ।

ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਸਾਲੀ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧੀ,ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਡਰਦਾ। ਪਰੰਤੂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਕੁੱਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੰਗਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁੱਝ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਦੰਗੇ ਹੋਏ। ਇਸ ਮਸਲੇ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਰਗ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਟੱਕਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੰਗਿਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਜਾਂ ਇੰਜ ਕਹੋ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਜਾਂ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਪਟੇਲਾਂ ਵਲੋਂ ਰਾਖਵਾਂਕਰਣ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਸਾੜਫੂਕ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ "ਤੁਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਫੂਕ ਸਕਦੇ। ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ। ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਗੈਰਸਰਕਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸਾੜ-ਫੂਕ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ"। ਸਾਲ 2011 ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਾਟ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਗ਼ੈਰਸਰਕਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ

ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਅਤੇ ਸੜਕੀ ਤੇ ਰੇਲ ਆਵਾਜਾਈ ਠੱਪ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਪਟਾਏ ਜਾਣ।ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਵੱਲ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਹੁਣ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰਅਧੀਨ ਦੰਗਿਆਂ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਸ਼ਰੇਆਮ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰਾਂ ਵਲੋਂ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ? ਇਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।ਪਹਿਲਾ-ਪੁਲਿਸ ਡਰੂ ਜਾਂ ਅਯੋਗ ਸੀ,ਦੂਜਾ-ਪੁਲਿਸ ਦੰਗਾਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹਮਦਰਦ ਤੇ ਹਮਾਇਤੀ ਸੀ,ਤੀਜੇ-ਪੁਲਿਸ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਤੇ ਬੇਵੱਸ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਹਰਿਆਣਾ-ਪੁਲਿਸ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਕਾਰਨ ਢੁਕਵਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ।ਜੇ ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਦੋਵੇਂ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤੀਜੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੱਧ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੁਧਾਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਜੇ ਇਹ ਕਾਰਨ ਸੀ ਤਾਂ ਢੁਕਵੀਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਕਿਸ ਸਮਰੱਥ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ? ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਦਾ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਹੀ ਨਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ।ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸੂਝ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸਮਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਤਾਕਤਵਾਰ ਤੇ ਸਥਿਰ ਲੋਕਤੰਤ੍ਰਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨੇਤਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਇਸ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹੈ,ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿੰਗਾਂ-ਵਿਧਾਨ ਘਾੜਨੀ(ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ),ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ(ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ)ਤੇ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਵਿਚਕਾਰ ਅਸੰਤੁਲਿਨ ਦਾ ਹੋ ਜਾਣਾ।ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹਨ।ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਨੇ ਲੋਕਪੱਖੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਣੇ ਹਨ,ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੋਏ ਪੱਖਪਾਤ ਤੇ ਗਲਤੀ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦੇਣੇ ਹਨ।ਨਿਆਂ ਪਾਲਿਕਾ, ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਹੋਣ, 'ਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਦੀ ਝਾੜਝੰਬ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਮਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।ਪਿਛਲੇ ਕੁੱਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕ-ਨੁਮਾਂਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਹਿਮ ਫ਼ਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆਂ ਕਰਕੇ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਲੋੜੀ ਦਖ਼ਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 'ਆਪਣੇ' ਤੇ'ਵਿਰੋਧੀ'ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਲਿਆ ਹੈ।ਇਹ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਠੀਕ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕੰਮ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹਿਤ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨਪਸੰਦ ਤੇ ਕਹਿਣਕਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕਹਿਤ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।ਇਸ ਨਾਲ ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹ ਤੇ ਗੈਰਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਜਾਂ ਕਾਰਜਹੀਣ ਤੇ ਉਦਾਸੀਨ ਜਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।ਇਮਾਨਦਾਰ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ਪਸੰਦ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਹੱਤਵਹੀਣ ਪੋਸਟਾਂ'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਯੋਗ, ਚਾਪਲੂਸ ਤੇ ਲਾਲਚੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਹੁਦਿਆਂ'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਫ਼ਸਰ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਜਾਂ ਸਮਾਜਵਿਰੋਧੀ ਅਨਸਰ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਬਾਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਖ਼ਲਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਤੇ ਸਮਾਜਵਿਰੋਧੀ ਅੰਸਰ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਜੁਰਮ ਕਰਕੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਚ ਨਿਕਲਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।ਅਜਿਹੇ ਕਠਪੁਤਲੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਲੋਕਹਿਤਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਕੋਈ ਡਰ।

ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਦੰਗਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਇਸੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦਖ਼ਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਪ੍ਰਣਾਮ ਹੈ।ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਹਿਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੇ ਵੋਟ-ਬੈਂਕ ਦਾ ਵੱਧ ਫ਼ਿਕਰ ਹੈ।ਜੇ ਸਾਡੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਇਹੋ ਕਾਰਜਵਿਧੀ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਵਿਦਰੋਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਭਿਆਨਕ ਦੰਗੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

❊ ❊ ❊ ❊ ❊

ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਹੋਈ ਸ਼ਰਮਸਾਰ

ਇੱਕ ਖਬਰ ਅਨੁਸਾਰ-ਬੈਲਜੀਅਮ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ 25 ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਖ ਫੜੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਪਿਆਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਟਰੱਕ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਕੇ ਰੋਮਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬੈਲਜੀਅਮ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 88 ਸਾਲ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ।ਇਹ ਸਾਰੇ ਇੱਕ ਚਾਰ ਵਰਗ ਮੀਟਰ ਦੇ ਪਿੰਜਰਾ ਰੂਪੀ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਸਨ।ਪੈਸੇ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਦੌੜ ਨੇ ਇਨਸਾਨੀ ਗ਼ੈਰਤ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਰੋਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।ਕਿੱਥੇ ਗਈ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਸ਼ਾਨ?

ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਧੜਕਣਾਂ ਸੁਣਿਓ ਤੇ ਉਠ ਕੇ ਆ ਜਾਇਓ,
ਸਹਿਮ ਦੀ ਰਾਤ ਵਜਾਉਣਾ ਕਿਸੇ ਨਗਾਰਾ ਨਹੀਂ ।

(ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ)

ਕੋਈ ਜਦ ਲੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ,
ਤੁਆਜੁਬ ਹੈ ਉਦੋਂ ਕਿਉਂ ਹੋਣ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਇਕ ਪਾਸੇ।

(ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ)

History of Sainis

Gurmukh Singh Longia

A. Known Saini freedom-fighters and martyes

- Gurdan Saini (Rajput General - martyred in Ranthambore)
- Mayya Singh Saini (imprisoned)
- Gulab Singh Saini(martyred-hanged on January 9,1858)
- Chaudhary Yograj Saini of Gambhowal (Kuka Movement, 13 years imprisonment)
- Bhai Bela Singh (martyr of Nankana Sahib)
- Harnam Singh of village Baghpur (jaito Morcha, martyred, died in Jail)
- Dasondha Singh Saini(martyred-died in jail)
- Kehar Singh Saini(martyred-killed in police encounter)
- Basant Singh s/o Prabhu Saini of Mahilpur (imprisoned)
- Dal Singh (imprisoned)
- Gurdial Singh of village Urapar (imprisoned, INA veteran)
- Amar Singh s/o Sant Ram of village Orhpur (INA) veteran)
- Gian Singh of village Bajidpur (imprisoned, INA veteran)
- Bhan Singh of village jalowal (imprisoned)
- Battan Singh of village Haveli (INA veteran, imprisoned)
- Nama Saini of Fatehgarh (Ghader movement, martyred-hanged on January 5, 1917 after 3rd Lahore Conspiracy case trial)
- Pritam Saini (Ghadar movement, impeisoned)
- Bachan Singh Saini (Ghadar movement,imprisoned)
- Naik Gurdial Singh Saini (imprisoned,INA veteran)
- Gonda Singh (Babbar Akali,imprisoned and toetured)
- Mohinder Singh Saini of Pandori Ganga Singh (Babbar Akali ,martyred,killed in Babeli Police encounter)
- Chinta Singh Saini of Pandori Ganga Singh (Babbar Akali ,martyred,hanged)
- Harnam Singh Saini s/o Sunder Singh of Pandori Ganga Singh (National Movement,imprisoned for 1.5 years)
- Harnam Singh Saini s/o Rajmal of Pandori Ganga Singh (imprisoned for 2 years INA veteran)
- HazaraSingh Saini of Pandori Ganga Singh(civil Disobedience ,Babar Akali,imprisoned for 6 years)
- Inder Singh Saini of Pandori Ganga Singh (Babar Akali,imprisoned for7 years)
- Kartar Singh Saini of Pandori Ganga Singh (Babar Akali,sentence not known)
- Arjan Singh of village Sujjon, Banga (Ghadar movement activist)
- Satya Pal Saini s/o Meharchand Saini (originally feom Gurdaspur) (Royal Indian Naval Mutiny,tortured and imprisoned)
- Narain Singh Nanua (INA veteran, imprisoned)
- Ishar Singh (Babbar Akali,imprisoned and toetured)
- Labh Singh Saini of Village Lasara (Jalndhar) (Akali leader, martyred)
- Harnam Singh Saini (Ghadar movement, martyred- hanged on March16,1917 after Lahore Conspiracy Case trial)
- Mahan Singh Gahunia of Phillipines (noted INA civilian organizer-donated his entire wealth to INA)
- Ajit Saini (INA veteran,impeisoned)
- Sadhu Ram Saini (veteran Gandhian, impeisoned)
- Amar Singh (imprisoned)
- Banwari Lal s/o Sandokha Ram of Hisar

(Quit India Movement, Imprisoned)

- Narain Saini s/o Sanwal (Imprisoned)

B. **Modern decorated Saini armymen and policemen During British India (World War 1)**

Cross of St. George medallion. This award was Imperial Russia`s highest exclusively military honor.

Gurmukh Singh, a Saini from Ropar won this highest military honor in 1916 for his gallantry in battlefield.

Indian Order of Merit.First Class Indian Order of Merit won by Gurmukh Singh

3. **<u>Saini Decorated Saini army – men and Paramilitary Personnel</u>**

- Lt Gen Harbhajan Singh Banga (Param Vishisht Seva,Medal)
- Lt Gen Ashok Kumar Saini (Param Vishisht Seva Medal,Ati Visisht Seva Metal, Sena Medal)
- Brigadier Ram Prakash Saini (vishisht Seva Medal)
- Brigadier SK Saini (Sena Medal for Gallantery)
- Brigadier Balbir Singh Pama (Sena Medal)
- Brigadier Surinder Singh Tonk (Vishisht Seva Medal, Sena Medal)
- Brigadier JS Saini (Vishisht Seva Medal)
- Group Captain Krishan Kumar Sangar (Shaurya Chakra,Vayu Sena Medal for Gallantry)
- Group Captain S S Banga (Vishisht Seva Medal)
- Group Captain Girish Saini (Vayu Sena Medal for Gallantry)
- Wing Commander Kartar Singh Taunque(First IAF personnel ever to be decorated for gallantry)
- Wing Commander Krishan Kant Saini(1962 War Hero, Vir Chakra, Vayu Sena Medal for Gallantry& Ati Vishist SevaNedal) – (World Record holder for the Highest Altitude Landing for a Helicopter)
- Wing Commander Satya Pal Daulay (Vayu Sena Medal for Gallantry)
- Col Satinder Kumar Saini (Vishisht Seva Medal)
- Col Vikas Saini (Vishisht Seva Medal)
- Squadron Leader Baljeet Singh Saini (Vayu Sena Medal for Gallantry)
- Squadron Leader Devinder Singh Saini (Shaurya Cakra &Vayu Sena Medal for Gallantry)
- Subedar-Major Bahadur Jaginder Singh Saini, OBI(2nd class order of Merit and 2nd class of the Order of British India, Hero of Battleof Loos, Belgium, Woeld War I)
- Major Harminderpal Singh Saini Mundi Kharar (Posthumous Shaurya Chakra)
- Major S L Saini (Vishisht SevaMedal)
- Captain Gurbachan Singh Salaria (Posthumous Param Vir Chakra)
- Sergeant Uday Singh Taunque(Winner of Purple Heart & Bronze Star, US Arny)-KIA Lraq 1st Des2003
- Jemader Gurmukh Singh Saini Cr St Geo, IOM (Equivalencies: Cr St Geo-Param Vir Chakra& Victoria Cross)
- Lt. Ravinder Saini (Sena Medal for Gallantry)
- Flt. Lt. Somesh Kumar Saini(Vayu Sena Medal for Gallantry)
- Flt Lt S C Sandal(IAF Roll of Honour, Martyr,1971 war)
- Sgt. Hira Singh Saini (Vayu Sena Medal for GALLANTRY)
- Naib Subeder Gopal Singh Saini(Sena Medal for Gallantry)
- Naik Janak Raj Saini(Sena Medalfor Gallantry)
- Sepoy Banta Siungh Saini(Battle of Neuve Chapelle WarMemorial Commemoration, World War1)
- Follower Devi Ditta Saini(Battle of Nevuve Chaelle War Memorial Commemoration, World Wae1)

(Compiled from "Saini Pages (2015-16) by North American Saini Cultural Association (NASCA) Canada.)

ਸੈਣੀ ਸੂਰਵੀਰ ਯੋਧੇ

ਇੰਜ: ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸੈਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਕੌਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕ ਯੋਧੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਇੱਥੇ ਵਰਨਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸ. ਮਈਆ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ- ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਕਸਬਾ ਨੌਸ਼ਹਿਰਾ ਦਾ ਜੰਮ-ਪਲ ਮਈਆ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਘੋੜਸਵਾਰ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਬਹਾਦਰ ਯੋਧਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ 22ਨਵੰਬਰ 1848 ਨੂੰ ਹੋਈ ਦੂਜੀ ਐਂਗਲੋ-ਸਿੱਖ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਰਾਮਨਗਰ ਦੇ ਯੁੱਧ-ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਜੌਹਰ ਵਿਖਾਏ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ

ਜਰਨੈਲਾਂ ਦੀ ਗ਼ਦਾਰੀ ਕਾਰਨ ਇਹ ਯੁੱਧ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਹਾਰ ਗਏ ਸਨ ਪਰੰਤੂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਭਾਰੀ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਨੇ ਤਾਰੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਅਜੇ ਵੀ ਬੁਲੰਦ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਸ.ਮਈਆ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਛੇੜੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਦੁਲਾਰਪੁਰ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਹੋਈਆਂ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਭਾਂਜੜਾਂ ਪਾ ਰੱਖੀਆਂ। ਇਸ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਹਾਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸ.ਮਈਆ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਉੱਥੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਲਾਹੌਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਤਾਂ 29 ਦਸੰਬਰ 1849 ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਪਕੜ ਲਏ ਗਏ ਪਰ ਸ.ਮਈਆ ਸਿੰਘ ਬਚ ਨਿਕਲੇ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਇਹ ਯੋਧਾ ਵੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਪਕੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਸਮੁੱਚੀ ਭਾਰਤੀ ਕੌਮ ਅਤੇ ਸੈਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਸ ਬਹਾਦਰ ਯੋਧੇ ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਸਦਕਾ ਹੀ ਕੌਮਾਂ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ- ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਆਰਾਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਸਰ ਕਰ ਰਹੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਗੁਲਾਮਾਂ ਵਰਗਾ ਸਲੂਕ ਹੁੰਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵੈਮਾਣ ਨੂੰ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਫਿਰੰਗੀਆਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਇੱਧਰ ਵੱਲ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤ ਲਈਆਂ। ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਅਣਜਾਣ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਭਾਰਤਵਾਸੀ ਅਜੇ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਦੀ ਅਸਫ਼ਲਤਾ ਦੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਬਾਹਿਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀ ਆਪਣਾ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਗੁਆ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਭਗਤ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਗਦਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਗਲੇ ਨਾ ਲਗਾਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਗਦਰੀ ਯੋਧਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਆਪਣਾ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੜ ਲਏ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 306 ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਤੇ 77 ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਘੱਟ ਕੈਦ ਹੋਈ ਅਤੇ 145 ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਫੰਦੇ'ਤੇ ਲਟਕਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸ.ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਦੇਸ਼ਭਗਤ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਨਮੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਕਈ ਹੋਰ ਗਦਰੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਉੱਘੜਵਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਤਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੁਣਿਆਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਤਾਂ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਜਾਤ ਜਾਂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਪਰੰਤੂ ਕੌਮ,ਸਮਾਜ ਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ਸੈਣੀ ਦੇ ਘਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਪਿੰਡ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ 16 ਮਾਰਚ 1917 ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਾਂਗ ਉਹ ਵੀ ਬਿਹਤਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਮਰੀਕਾ ਚਲੇ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਅੱਗ ਭੜਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਗਦਰੀ ਦੇਸ਼ਭਗਤ ਪੂਰੇ ਸਰਗਰਮ ਸਨ। ਸ.ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਗਦਰੀਆਂ ਨੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸ.ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਮਾਵਰਿਕ ਨਾਂ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਡੱਚ ਕਲੋਨੀ ਬਟਾਵੀਆ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਏ ਗਏ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਸਾਮਾਨ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜ਼ੂਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਾਕਮ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਲਕੱਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਲਾਹੌਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਸ.ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਨ੍ਹਾਮਾ)ਅਤੇ ਉਸਦੇ 12 ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ'ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਸੈਂਟਰਲ ਜ਼ੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ(ਤੀਜਾ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ) ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ.ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ,ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ

ਖੁਰਦਪੁਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਬੂਰਾਮ (ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ), ਸ਼੍ਰੀ ਹਾਫਿਜ਼ ਅਬਦੁੱਲਾ (ਜਗਰਾਓਂ) ਤੇ ਭਾਈ ਰੂੜ ਸਿੰਘ ਸੰਘਵਾਲ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਜਬਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਸ.ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਤੇ ਦੋਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਡੀ(ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਠਾਕੁਰ(ਮੀਆਂ) ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਭੀਕਮ ਸੈਣੀ ਨੂੰ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਕੂਮਤ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ੁਰਮ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੀਆਂ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਬਦਰੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਪਰੰਤੂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਹੋਰ ਸਹਿ-ਸਾਜਿਸ਼ੀਆਂ ਸ. ਕਰਾਰ ਸਿੰਘ (ਨਵਾਂ ਚੰਦ), ਸ਼੍ਰੀ ਫ਼ਜ਼ਲ ਦੀਨ(ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ) ਤੇ ਸ. ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ (ਜੰਡਿਆਲਾ) ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਹੋਈ। ਚਾਰੋਂ ਦੇਸ਼ਭਗਤ ਗਦਰੀਆਂ ਨੂੰ 16 ਮਾਰਚ 1917 ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੂਰਾ ਦੇਸ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰਲੱਥ ਸ਼ਹੀਦ ਯੋਧਿਆਂ ਦਾ ਰਿਣੀ ਹੈ। ਸੈਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਆਪਣੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ'ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸਵੈਮਾਣ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਦਾ ਵਲ ਸਿਖਾਇਆ।

ਮਰਦ ਅਤੇ ਔਰਤ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜਗੈਤ

ਔਰਤ ਨਾ ਅਬਲਾ ਹੁੰਦੀ ਏ,
ਨਾ ਹੋਵੇ ਵੀਚਾਰੀ।
ਜਨਣੀ ਸੂਰਵੀਰਾਂ ਦੀ ਇਹ, ਮੈਦਾਨ'ਚ ਝਾਸੀ ਰਾਣੀ।
ਮਰਦ ਅਤੇ ਔਰਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੂਰਕ।
ਜਿਵੇਂ ਦੋ ਪੈਡਲ ਸਾਈਕਲ ਦੇ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਰੂਪਕ।
ਮਰਦ ਸੰਗ ਔਰਤ ਦੇ ਹੋਵੇ, ਹੋਂਦ ਸਦਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ।
ਜਿਵੇਂ ਬੀਜ ਧਰਤ ਵਿਚ ਪੈਣ ਉੱਤੇ, ਬਣਦੀ ਪੌਦ ਰੁੱਖਦੀ।
ਮਰਦ ਅਤੇ ਔਰਤ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ, ਸਹਿਯੋਗ ਸਵੀਕਾਰੇ।
ਕੰਮ ਅਡ ਅਡ ਕਰਦੇ ਹਨ ਦੋਨੋਂ, ਇਕ ਚਿੱਤਰ ਰੂਹ ਦਰਸਾਰੇ।
ਮਰਦ ਅਤੇ ਔਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਵਿਹਾਰਕ ਵੱਖਰਤਾ ਦਿੱਸੇ।
ਇਸ ਵੱਖਰਤਾ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ,
ਸਰੀਰਕ ਵੱਖਰਤਾ ਲਿਸ਼ਕੇ।
ਮਰਦ ਅਤੇ ਔਰਤ ਨਾ ਝੁਕਾਵੇ, ਸਿਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਅੱਗੇ।
ਤੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ , ਨਾ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਲੱਗੇ।
ਭੱਜਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿਹੜੀ, ਉਡਦੀ ਫਿਰਦੀ ਔਰਤ।
ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਅਸਮਾਨਾਂ 'ਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਸ਼ੋਹਰਤ
ਕੋਮਲ ਸੋਹਲ ਬਹੁ ਮਮਤਾ ਦੀ, ਔਰਤ ਹੁੰਦੀ ਮੂਰਤ।
ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਰੂਪਕ।
ਮਰਦ ਅਤੇ ਔਰਤ ਹਨ ਸਾਵੇਂ, 'ਜਸ' ਕਿਉਂ ਈਗੋ ਪਾਲਣ।
ਇਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਕਰਨੀ ਦੀ, ਸਮਝ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਲਾਵਣ।

ਸਾਡੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਵਿਅਕਤੀ

ਇੰਜ. ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ
ਰੋਪੜ।

ਡਾ.ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ-

ਸੈਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਇਸ ਮਾਣਮੱਤੇ ਸਪੂਤ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਣ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡਾ.ਹਮਦਰਦ, ਅਜੀਤ ਸਮਾਚਾਰ ਸਮੂਹ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਡਾ.ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਰੋਜ਼ਾਨਾ'ਅਜੀਤ' ਅਤੇ 'ਅਜੀਤ ਸਮਾਚਾਰ'(ਹਿੰਦੀ) ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰਕਾਵਾਂ-'ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ,ਅੰਨਦਾਤਾ ਤੇ ਅਪਸਰਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1978 ਤੋਂ 1984 ਤੱਕ ਰੋਜ਼ਾਨਾਂ'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ'ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਹੰਢੇ ਹੋਏ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਵਲ,ਲੇਖ,ਸਫਰਨਾਮਾ ਤੇ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਏ ਹਨ। ਉਹ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਗਾਇਕ ਵੀ ਹਨ। ਡਾ. ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 1998 ਤੋਂ 2000 ਤੱਕ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਡਾ. ਹਮਦਰਦ ਅਨੇਕ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ,ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ(ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੱਤਰਕਾਰ),ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰੂਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ 2001 ਵਿੱਚ ਡੀ.ਲਿੱਟ.(ਆਨਰਜ਼ ਕਾਜ਼ਾ)ਦੀ ਉੱਚ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਸੰਨ 1990 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸਖ਼ਸ਼ੀਅਤ ਨੂੰ ਪਦਮ ਸ਼੍ਰੀ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ ਸਮੂਹ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਡਾ.ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਗੌਰਵਮਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ

ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਕਾਲਜ ਬੇਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸ. ਸੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗਲੋਬਲ ਅਚੀਵਰਜ਼

ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਬਿਹਤਰੀਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।ਰੂਪਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬਲਰਾਮਪੁਰ ਦੇ ਸੈਣੀ(ਬਣਵੈਤ) ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸ.ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮੇ ਇਸ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਐਮ.ਏ.(ਪੋਲ.ਸਾਇੰਸ)ਅਤੇ ਐਮ.ਫਿਲ.ਕਰ ਕੇ ਬੇਲਾ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਲੈਕਚਰਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਸਦਕਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੀ ਪੱਦਵੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਹੈ।ਇਸ ਕਾਲਜ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਮਾਰਤ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ।ਅਧਿਆਪਨ ਕਾਰਜ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਨ.ਸੀ.ਸੀ.ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਮੇਜਰ ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ।ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਵੇਰ ਬੋਰਡ ਆਫ਼ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਅਤੇ ਫੈਕਲਟੀ ਆਫ਼ ਸੋਸ਼ਲ ਸਾਇੰਸਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।ਸਮੂਹ ਸੈਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਆਸਾਂ ਹਨ।

ਡਾ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ-

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਏ ਡਾ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰੋਟਰੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਰੋਪੜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਬਹੁਮੁੱਲੇ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਨਮਾਨ

ਰੂਪਨਗਰ ਪੁਲਿਸ ਰੇਂਜ ਦੇ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ.ਸ਼੍ਰੀ ਜੀ.ਐਸ.ਸੰਧੂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤਾ।ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪੰਜੌੜ ਵਿਖੇ ਸ. ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਰਾਮ ਰੱਖੀ ਦੇ ਸੈਣੀ(ਤੰਬੜ) ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ ਡਾ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਐਸ.ਸੀ. ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸਿੱਖਿਆ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੇ ਪੂਰੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।ਉਹ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ ਅਤੇ ਸੋਲਾਂ ਸਾਲ ਤੱਕ ਇਸ ਤੋਂ ਉਚੀਆਂ ਪੱਦਵੀਆਂ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਰਹੇ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੇ ਵਿਭਾਗੀ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਜੋਂ ਮੈਰਿਟ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਕੇ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਮਾਣ ਦਿਵਾਇਆ।ਡਾ.ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧਾ ਕਰਦਿਆਂ ਐਮ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ), ਐਮ.ਐਡ. ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ.ਵੀ ਕਰ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਅੱਠ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ ਦੋ ਹੋਰ ਆਮ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ।ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਗਠਿਤ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਅਥਾਰਟੀ,ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਕਾਸ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ।ਉਹ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਹੋਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨ "ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ"ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਦਾ ਕਾਰਜ-ਭਾਰ ਵੀ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦਰਸ਼ਨਜੀਤ ਸਿੰਘ- ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸੈਕਟਰ-32 ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਡਲ ਸੀਨੀ.ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸ. ਦਰਸ਼ਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ-ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਕੰਮ ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਯੂ.ਟੀ.ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਰਾਜ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।ਰੂਪਨਗਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ

ਨਜ਼ਦੀਕ ਪਿੰਡ ਖੇੜੀ ਸਲਾਬਤਪੁਰ ਵਿੱਚ ਕਾਮਰੇਡ ਦਿਦਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੈਣੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ ਇਸ ਮਿਹਨਤੀ ਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਏ. ਕਰਕੇ 1990 ਤੋਂ 2010 ਤੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈਕਚਰਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।ਉਹ ਅਤਿ ਦੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਪ੍ਰਸਤ ਤੇ ਨਿਸ਼ਠਾਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦਲਬੀਰ ਕੌਰ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਲੈਕਚਰਾਰ ਹਨ।ਸ. ਦਰਸ਼ਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਦੇਵ ਨੇ ਇੱਕ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਆਪਣੇ ਇਸ ਨਿਸ਼ਠਾਵਾਨ ਸਪੁਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣ।

ਆਓ ਪਰਖੀਏ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਿੱਖਿਆ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰੀ - 3 ਦੇ ਜੇਤੂ ਪਾਠਕ

1. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪਤਨੀ ਸ. ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ # 73/3, ਮੁਹੱਲਾ ਸ਼ੇਖਾਂ, ਰੂਪਨਗਰ।
2. ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪੁੱਤਰ ਸਵ: ਸ. ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੂਪਨਗਰ।
3. ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਸੈਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸ. ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ # 5187, ਸੁਖਰਾਮ ਟੱਪਰੀਆਂ, ਰੂਪਨਗਰ।
4. ਨਿਰਮੋਲਕ ਸਿੰਘ, ਫੇਸ 3ਬੀ-1, ਮੋਹਾਲੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤੀ ਦੇ ਉੱਤਰ

1. ਸ) 2) ਓ (3) ਸ (4) ੲ (5) ਅ (6) ਅ (7) ੲ (8) ਅ (9) ਸ (10) ੳ (11) ੳ (12) ੲ (13) ਸ (14) ਸ (15) ੳ (16) ਸ (17) ਅ (18) ੲ (19) ਸ (20) ਅ

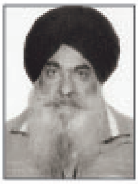

ਤਿਮਾਹੀ ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਮਾਰਚ 2016 ਦੌਰਾਨ

ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ

ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਰੋਪੜ

ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਸਮਾਜਸੇਵੀ ਤੇ ਬਰਾਦਰੀ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਿਮਾਹੀ ਵੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਭਰੀ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਹੇਠ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ:-

ਖੂਨਦਾਨ ਕੈਂਪ

ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਵਿਖੇ 3 ਜਨਵਰੀ 2016 ਨੂੰ ਇੱਕ ਖੂਨਦਾਨ ਕੈਂਪ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਰੂਪਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵਧੀਕ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਰਭੀ ਮਲਿਕ ਆਈ.ਏ.ਐਸ.ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ।ਇਸ ਕੈਂਪ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਲਾਈਫ਼ ਲਾਇਨ ਬਲੱਡ ਡੋਨਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਰੂਪਨਗਰ ਨੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ।ਇਸ ਸਮੇਂ 75 ਖੂਨਦਾਨੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਖੂਨ ਦਾਨ ਕੀਤਾ।ਡਾ. ਮਨੀਸ਼ ਰਾਏ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਰੋਟਰੀ ਐਂਡ ਬਲੱਡ ਬੈਂਕ ਸੁਸਾਇਟੀ ਰਿਸੋਰਸ ਸੈਂਟਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਖੂਨ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ।ਇਸ ਮੌਕੇ ਖੂਨਦਾਨੀਆਂ - ਸ.ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ,ਸ਼੍ਰੀ ਅਭਿਨੀਸ਼ ਗੌਕੀ, ਸ.ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਬੜਾ ਅਤੇ ਸ.ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਖੂਨ ਦੇਣ ਲਈ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਨੇ ਇਸ ਮਾਨਵਤਾਪੱਖੀ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਲੋਂ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ।ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪਤਵੰਤੇ ਸੱਜਣ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਰਿਲੀਜ਼

ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ ਤਿਮਾਹੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ'ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ'ਦੇ 20ਵੇਂ ਅੰਕ ਨੂੰ 3ਜਨਵਰੀ 2016 ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਰਸਮ ਨੂੰ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਸ.ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੇਲੀਆਂ ਨੇ ਨਿਭਾਇਆ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਇਸ ਉਪਰਾਲੇ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ 11000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ।ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਰਥਣਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਮੁਗਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ.ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਛਪਦੀਆਂ ਬਹੁਮੁੱਲੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ।ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ਼੍ਰੀ ਐੱਲ.ਆਰ.ਮੁੰਦਰਾ ਨੇ ਸਭ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।ਸਟੇਜ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸੈਣੀ ਨੇ ਬਾਖੂਬੀ ਕੀਤਾ।

ਸੈਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਵਿੱਚ ਏਕਤਾ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ-

ਸੈਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਹੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕਮੁਠ ਕਰਨ ਲਈ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਸਿਰਕੱਢ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਇਕੱਠ 9 ਫਰਵਰੀ 2016 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।ਇਸ ਵਿੱਚ ਚਾਲੀ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ.ਧਰਮ ਸਿੰਘ (ਮੁਹਾਲੀ),ਸ.ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ(ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ), ਸ.ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੀਆ, ਸ.ਹਰਭਾਗ ਸਿੰਘ (ਦੇਸੂਮਾਜਰਾ), ਜਥੇਦਾਰ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੱਖੇਵਾਲ, ਸ.ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ(ਰੋਪੜ), ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਰਾਣੀ, ਸ.ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਤੰਬੜ(ਐਮ.ਸੀ.)ਤੇ ਡਾ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ(ਸੈਣੀ ਭਵਨ) ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ।ਸਾਰੇ ਵਕਤਿਆਂ ਨੇ ਬਰਾਦਰੀ ਵਿੱਚ ਏਕਤਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਤੁਰੰਤ ਉਪਰਾਲੇ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।ਇਸ ਲਈ ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਕੁੱਝ ਹਿੰਮਤੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਸੈਣੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠ ਕੀਤੇ।ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਗਲਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਇਕੱਤ੍ਰਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 2017 ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਵੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਅਸੈਂਬਲੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਤੁਰੰਤ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ।ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ 12 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਇਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੀ ਇਕੱਤ੍ਰਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 15-15 ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਜੋ ਭਰਪੂਰ ਵਿਚਾਰਵਟਾਂਦਰੇ ਉਪਰੰਤ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਰੈਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਣ।ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਡਾ.ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ 10 ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲਿਆ।ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਤੋਂ 200 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੈਣੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਜਨੀ ਸੈਣੀ ਪਾਬਲਾ ਅਧਿਆਪਕ ਦਰਸ਼ਨ ਅਕੈਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਤੇ ਨੂੰਹ ਸ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪਾਬਲਾ, ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੋਪੜ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਰਿਸੋਰਸ ਮੰਤਰੀ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਸਾਲ 2015 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਤੇ ਨਿਸ਼ਠਾਵਾਨ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

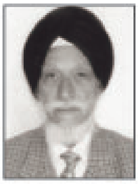

New Mega Scholarship

L.R. Mundra Scholarship

Balbir Singh Saini
Gen. Secy.

Introduction: Sh. L. R. Mundra, a retired Asst. Commiss--ioner of Delhi Police, has instituted a scholarship in his name- "L. R. Mundra Scholarship" under the aegis of Saini Charitable Education Trust (Regd.) Ropar to promote higher studies in renowned/premium Indian institutes. The amount of **Rs. Fifty lakh** (likely to be raised to Rs. One crore in due course of time) donated by Sh. L. R. Mundrashall form a corpus and has been put in a bank account in the name of Saini Charitable Education Trust (Regd.) Ropar in the form of a 'Term Deposit'. The interest accruing from the stated corpus shall be used to fund the scholarships after meeting sundry expenses. Saini Charitable Education Trust (Regd.) Ropar is an established organisation disbursing scholarships to the deserving students after careful scrutiny of the submitted applications by the students.

Purpose: The primary purpose of this programme is to promote higher education by providing scholarships to qualified scholars/ students that may facilitate them to pursue their education with further intent that after the completion of their higher education, they may serve the society in a more valuable way.

Eligibility Criteria: The grace of this scholarship programme lies in its inherent transparency. The scholarship is open to:

- Scholars, academics and mid-career professionals up to 35 years of age pursuing full-time higher education in any area and field of study irrespective of the selected course or training programme, or a full-fledged Master's, Doctoral or Postdoctoral programme.
- Any individual from Saini Bradri, irrespective of socio-economic background or gender, and a domicile of Punjab, Haryana, Himachal Pradesh, Delhi & Chandigarh.
- **Selection Committee:** Selection Committee Panel will consist of five members- 3 ex-officio members, *viz.,* the Patron/ Chairman or his Nominee, the President & the General Secretary of the Trust, and 2 more members will be inducted for one academic year with the aid and advice of 3ex-officio members.

Application Procedure:

- Application for the scholarship will be invited by the Trust through leading Indian newspapers for the following academic year.
- The application is to be made on a prescribed form available at Trust office.
- The prescribed form can be obtained either personally or on payment of an application fee of Rs.100/- by cash or by sending a request by a 'Money Order' or 'Demand Draft' in favour of "Saini Charitable Education Trust (Regd.) Ropar" mentioning the applicant's name, contact number and address to enable the Trust to post the form.
- Shortlisted candidates will be called in for a mandatory personal interview, to be conducted by the Selection Committee.

Submission Criteria:

- Candidates applying for the scholarship should already have secured admission to the university, College or institution they plan to join. The final award is subject to their securing admission in the

educational institute.

- The Application duly recommended by the Head of the Institution where he/she is studying is to be submitted to the President, Saini Charitable Education Trust (Regd.) Ropar.

List of the Enclosures along with the Hard Copy of the Application:

- Academic record- Copies of relevant certificates/mark sheets for the qualifying examination duly attested by Gazetted Officer
- Course fee receipt, if any, duly paid during the academic session; and countersigned by authorised signatoryof the institution.
- In case of continuation of scholarship in a succeeding year, attach at least a copy of the mark sheet of the preceding year duly signed by an authorised signatory
- Candidate selected for the scholarship award will also have to submit acopy of thepass book of saving bank account.

Amount of Scholarship:

- Amount of scholarship will be approximately Rs.25000/- per month or above subject to the expenditure incurred by the student at the educational institute.
- Selection Committee is fully empowered to select the student applicant and the decision of the committee will be final and it can not be challenged in any court of law.

Guarantee:

- The candidate shall have to give two guarantees for his/her bonafide credential and will alsostand as sureties for his/her financial liabilities in case he/she fails to continue his/her studies.

(Sh. L.R. Mundra, Retd. ACP Delhi Police, is the chairman of Saini Bhawan Roopnagar. He has already deposited lacs of Rupees in the accounts of Saini Bhawan for the scholarships to the needy students. Now he has started this new mega scholarship - Editor)

RESERVATION FOR SAINIS

Removal of objection regarding already submitted Affidavit

Rajnish Chaudhary

- As per the direction of the Supreme Court (Constitutional Bench) in Indira Sawhney case 1992, the Government is required to act as per the recommendations of the National and State BC Commission and NOT as per any other reason/ survey of authority.

The State BC Commission has already submitted it's recommendations to the Welfare Ministry and the Ministry has already accepted it and recommended it's approval. Any affidavit in violation of Supreme Court laid law and Government guidelines is null and void. Hence all other recommendations / file nothings / reports stand over ruled by the State BC Commission's recommendations. Moreover the NCBC (National Commission of BC) and Mandal Commission have already surveyed and submitted report with favourable recommendations for backward ness and reservation for Saini's of Punjab which have been accepted by the Central Government and Supreme Court and the Central Government has already included Saini's Punjab in OBC list of Punjab. Hence no further survey is needed as survey is already record. Morever a 2nd survey cannot overrule an already Government accepted survey and a 2njd Survey shall only lead to wastage of public money. time and resources and delay justice to the community and is technically not required. All other States have already acted as per the above recommendations and included Saini's in the list of Backward Classes. The one and only lagging state is Punjab. Hence the principal and purpose of the affidavit (to ascertain the backwardness of Saini's) has already been fulfilled and has been accepted by the State BC Commission and the Ministry of Welfare. The affidavit does not object to the reservation for Saini's. Hence the Advocate General office has No objections to the inclusion of Saini Caste in the list of BC of Punjab as a survey has already been conducted and accepted by the Govt.

Novel Gift for Wedding Anniversary

Kamaljit Kaur
Mumbai

Marriage is sacred institution in almost all the societies, religions and faiths. In some communities, it is a contract and in some it is a sacrament. In the Sikh faith marriage is a sacrament and called *Anand kaaraj*. Its literal meaning is "blissful union". This is quite true for my parents.

Anand Kaaraj of my father Mr.Baldev Singh with my mother Ms.Jaspal Kaur took place on 8th Octer, 1967 in Roper, Punjab. This year, it marked forty-eight years of their successful journey-of-life, revolving around the teachings of the holy *Shri Guru Granth Sahib*. As we well know, *Anand Kaaraj* consists of the uniting couple, circumambulating the Guru Granth Sahib ji four times (chaar laavaan) signifying The Guru as The Witness and His Teachings as The Center of the uniting couple's life.

My parents had been celebrating this occasion every year without any break till now. On this day, both of them normally perform the *Paath* (Prayers) and *Ardaas* (Request cum thanks for God's Blessings), my mother would make the choicest delicacy for father along with *Kadaah Parsaad*. Father would present her with some novelty gift like ornament/dress etc. which she treasured over the years.

This tradition is being followed towards conveying gratitude to God for showering this bliss and towards remembering the vows for refreshing the spiritual bonding and ideals within the family. This way of celebration or commemoration had continued all along.

This year we did not see any such preparatory activity till 7th October and we assumed our parents are now old enough and they might have lost zeal to celebrate the occasion as usual. But I was quite wrong and pleasantly surprised that zeal was much more than ever. Only the mode of celebration was different. It became more spiritual with compassion for the community and the less-privileged.

We saw that in place of thinking about gifting to each other, both were thinking together to gift something to the community. We have seen culmination of the fourth *Laavaan* of becoming one soul in two bodies.

The day started with *Paath* and *Ardaas* as usual and then instead of expensive gifts both exchange a set of white and red roses.

On seeing me a bit surprised, my mother explained to me the significance to them, of the white and red roses. The red color is very dear to your father and he valued it as a representation of the white and red roses. The red color is very dear to your father and he valued it as a representation of vigor,zeal/zest and sacrifice in life as his credo. This is an indication of leading an indication of leading an active life.

And father reminded us how our mother loves white color as representing the serene, pure, harmonious and peacful existence. Not only are these qualities admirable outwardly but also within the heart/ mind as well; living in *Sat, Santokh* and *Sabar* throughout our life, spreading the sweet fragrance like the roses, to our surroundings environment.

These natural thoughts and mutual harmonious qualities in each of them is really a blissful blessing of God.

Also the two flowers symbolize two of their loving children (and we are the fortunate ones). By celebrating the day without undue expenditure on each other, they did not contemplate to save, but they indicated how their little contributions may prove more useful in the community welfare projects in their c village in Punjab and else-where.

continue at page 14.......

Invaluable Gem of Bradri

S. Hagurdeep Singh Saini

Prof. Malkiat Singh

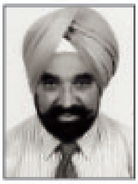

It is a matter of great pleasure and honour for Saini community that S.Hargurdeep Saini popularly known as Deep Saini has been appointed the Vice-Chancellor of the prestigious University of Canberra in Australia.Presently he is the Vice President of the University of Tronto(Canada) and the Principal of the University of Tronto Mississauga campus in canada.Born on October 25 ,1954 in the house of S. Chanan Singh at village Pathlava near Banga in district S.B.S Nagar of Panjab,he studied in various schools of Himachal Pradesh where his father had a long stint in the forest department of the hill state. He did his B.Sc.(Honours) in Botany in 1975 and M.Sc.(Honours) in Botany in1977 from Panjab Agriculture University Ludhiana.His wife Ranbir kaur Kang did her Graduation in Home Science from P.A.U.He went to Australia and joined the University of Adelaide from where he completed his Ph.D. in Plant Physiology.In 1982 he went to Canada to join the University of Alberta as Post-doctoral fellow and had been the Dean at the University of Waterloo since 2006.

Dr. Saini is a famous Plant Physiologist.He is the past President of the Canadian Society Of Plant Physiologists and the Federation Of Canadian Plant Science Societies.He also visited India as a part of Ontario Premier Dalton McGuinty's Clean Tech Mission to India.He is also a member of the NSERC'sBiological System and Functions's grant selection panel,the Associate Editor of the Canadian Journal of Botany since 2003.Dr.Saini has also served as Consulting Editor of Crop Production from 1997 to 2000.Saini has received a number of honours including the Queen Elizabeth –II Diamond Jubilee Medal.Tom Calma ,the Chancellor and Chairman of the University has graded Dr.Saini as an internationally experienced university leader and academician.The outgoing V.C. Mr.Stephan Parker has remaked"Saini comes from a very senior position in a truly world leading University and will be great for the university of Canberra.He will take over the new charge on September 1st.2016.

Saini Bradri is proud of her brilliant and promising scientist.The administrators of Saini Bhawan Ropar congratulates Dr.Saini on his elevation to this new prestigious post.May God bless him with more vigour to serve the humanity.

TRUE SERVICE TO COMMUNITY

FREE COACHING FACILITY

A happy news for the Saini community candidates aspiring to appear for the I.A.S., I.P.S. & I.F.S. competitive examinations. Free coaching and hostel facility is being provided at DELHI by Sh. R. P. Saini. Completed forms are to be submitted by 05-04-2016 to avail the stated free facility. Contact Sh. R. P. Saini at Mob.: 098919-45255
or E-mail: shikshaishara@gmail.com

....Continued from page 13

We joined in wishing them a 'happy anniversary' without missing the practical lesson of the real bliss of marriage and its celebration.

Happy marriage-anniversary Papa and Mummy!!

ਕਹਾਣੀ

ਸੌਂਤਰਾ

ਡਾ. ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ

"ਆਂਟੀ ਜੀ। ਇਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ?"

ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਰਾਊਂਡ 'ਤੇ ਆਈ ਨਰਸ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਨਾਲ ਦੇ ਬੈੱਡ 'ਤੇ ਸੀ।

"ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।" ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਬਾਪੂ ਜੀ ਕਲ੍ਹ ਰਾਤ ਦਸ ਕੁ ਵਜੇ ਇਸ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਫ਼ਟ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਬੈੱਡ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਪਰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਪਰਦੇ ਨੂੰ ਘੁਮਾਕੇ ਤਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਬੈੱਡ ਇਕ ਕੈਬਿਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਦਾ ਬੈੱਡ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਗੁਜ਼ਰ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਨਾ ਆਇਆ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਡਾਕਟਰ ਰਾਊਂਡ ਤੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਟੁੱਟੀ ਫੁੱਟੀ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਆਖਿਆ,

"ਬਾਵਾ ਜੀ।ਅਬ ਆਪਕਾ ਹਾਰਟ ਕੁਚ ਟੀਕ ਹੈ। ਛਾਤੀ ਮੇਂ ਭੀ ਫਾਰਕ ਹੈ। ਬੱਸ ਸਬ ਕੁਚ ਟੀਕ ਚਲ ਰਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਸੇ ਟੀਕ ਹੈ। ਆਪਕੇ ਸਾਥ ਕੌਨ ਹੈ?"

ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਲੜਕਾ ਆ ਜਾਇਗਾ। ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿਚ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀ। ਘਰ ਗਿਆ ਕਪੜੇ ਬਦਲਣ ਆਸਤੇ।"

ਬਾਪੂ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਪਾਸਾ ਬਦਲਕੇ ਅੱਖਾਂ ਪੂੰਝਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਰਾਊਂਡ ਵੇਲੇ ਜੋ ਦਵਾਈਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਸਨ ਨਰਸ ਉਹ ਗੋਲੀਆਂ ਲੈ ਆਈ ਸੀ ਅਤੇ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਬਾਰੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਾਂਦੀ ਹੋਈ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨਰਸ ਬੋਲੀ,"ਕਿੱਦਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਨੇ ਬਿਚਾਰੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਇਸ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲਿਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ।"

ਮੈਂ ਪਰਦਾ ਪਰੇ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਦਾ ਬੈੱਡ ਐਨ੍ਹ ਮੇਰੇ ਬੈੱਡ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਆਖੀ ਤੇ ਮੇਰੀ ਬਿਮਾਰੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਦੱਸਣ ਲੱਗਾ,"ਸਾਹ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਵਧ ਗਈ ਸੀ।" ਜਦੋਂ ਨਰਸ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ ਉਹਨੂੰ ਮੈਂ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਬੜੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ,

"ਲਾਣਾ ਤਾ ਬਥੇਰਾ ਵੱਡਾ ਜੇ। ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਤੇ ਤਿੰਨ ਧੀਆਂ। ਪਰ ਹੁਣ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਨੇ, ਤੇਰਾ ਬਾਪ, ਤੇਰਾ ਬਾਪ। ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਆਖਦੇ ਸਨ, ਮੇਰਾ ਬਾਪ, ਮੇਰਾ ਬਾਪ।" ਗੱਲ ਮੁਕਾ ਕੇ , ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ,"ਬੀਬਾ ਜੀ।ਆਪਣੇ ਫ਼ੋਨ 'ਤੇ ਆਹ ਨੰਬਰ ਮਿਲਾਣਾ।"

ਉਸ ਨੇ ਨੰਬਰ ਬੋਲਿਆ। ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ।

ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਉਹ ਬੋਲਿਆ,"ਅੱਜ ਆਖਦੇ ਨੇ, ਛੋਟੀ ਨੂੰਹ ਤੇ ਵੱਡਾ ਜਵਾਈ ਆਵਣਗੇ।"

ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਿਆ। ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ। ਕੋਈ ਨਾ ਆਇਆ। ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸਨੇ ਆਖਿਆ,"ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਹੋਸੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਰੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਗੇ।"

ਬਾਪੂ ਪੋਚਾ ਤਾਂ ਪਾ ਗਿਆ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹਉਂਕਿਆਂ ਨਾਲ ਉੱਠਦੇ ਹੌਲ, ਉਸਦੇ ਅੰਦਰਲੀ ਇਕੱਲ ਬਾਰੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਤੀਜੇ ਦਿਨ, ਗਿਆਰਾਂ ਵਜੇ ਕੋਈ ਆਇਆ ਮੈਂ ਪਰਦੇ ਉਹਲਿਉਂ ਉਹਦੇ ਬੋਲ ਹੀ ਸੁਣੇ,"ਪਿਤਾ ਜੀ।ਸਾਸਰੀ ਅਕਾਲ।"

ਉਹ ਬਾਪੂ ਸਾਹਮਣੇ ਵਰ੍ਹਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਬੋਲਿਆ,"ਦੇਖੀ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਤੂਤ।ਦੇਖਿਆ ਕੋਈ ਢੁੱਕਿਆ ਜੇ? ਬੱਸ ਮੈਂ ਹੀ ਪੁੱਤਰ ਆਂ? ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ? ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਵਣਾ ਮੈਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਵੇਖਿਆ ਜੇ? ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੰਡਣਅਤੇ ਹਿੱਸੇ ਲੈਣ ਲਈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪੁੱਤਰ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਪੁੱਤਰ ਮੈਂ, 'ਕੱਲਾ ਈ ਵਾਂ। ਮੈਂ ਫ਼ੋਨ ਮਿਲਾਦਾਂ ਵਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾਂਟੋ ਕਿ ਕੋਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਇੱਥੇ?"

ਬਾਪੂ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ 'ਹਾਂ','ਹੂੰ' ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉੱਹਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਮਿਲਾ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਕਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਘੰਟਾ ਭਰ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਆਪਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪੀ-ਪੀ ਕੋਸਦਾ ਰਿਹਾ। ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਪੂ ਦਾ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ ਤੇ ਬੈੱਡ ਨੰਬਰ ਲਿਖਾਈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਆਉਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇਈਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਮਗਜ਼ ਮਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੇਖਣ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਵਿਜ਼ਿਟਿੰਗ ਕਾਰਡ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਨੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਿਹੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਪਰਦਾ ਖਿਸਕਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਈ ਕਿ ਬਾਪੂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਪੂ ਬੋਲਿਆ,

"ਦੇਖਿਆ ਬੀਬਾ। ਸੁਣ ਲਏ ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਬਿਸ਼ਨਪਦੇ?ਇਹ ਡਿਪਟੀ ਸੈਕਟਰੀ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਇਆ। ਇਹਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚੋਂ ਮੈਟਰਨ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਈ ਜੇ, ਦੋਵਾਂ ਜੀਆਂ ਦੀ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਜੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡਾ ਕੁੜੀ ਵਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਨੇ। ਹੁਲੀਆਂ ਦੇਖਿਆਂ ਜੇ ਇਹਦਾ? ਕਿਵੇਂ ਖੁਸੜ ਜਿਹਾ ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ? ਗੱਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਜੇ ਕਿਵੇਂ ਦੀਆਂ ਸੜੀਆਂ ਸੜੀਆਂ ਕਰਦਾ ਜੇ? ਭਲਿਆ ਮਾਣਸਾ ਤੂੰ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਦਿਲ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ

ਪਤਾ? ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਖ਼ਬਰ ਲੈਣ ਆਇਆ ਕਿ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਲੜਾਉਣ ਆਇਐਂ? ਜੇ ਮੈਂ ਆਖਾਂ, ਜਾਹ।ਤੂੰ ਵੀ ਚਲਿਆ ਜਾਹ। ਨਾਂ ਆਉਂਦਾ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ?"

ਉਹਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਕੇ ਮੈਂ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ,"ਗੱਲ ਬਾਤ ਤੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਲਗਦਾ ਈ ਨਹੀਂ।"

"ਇਹਨੂੰ ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੜ੍ਹਾਇਆ। ਇਹਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਬੀਵੀ ਨੇ ਪਾਲਿਆ ਪੜ੍ਹਾਇਆਂ ਇਹਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਤਾਂ ਹਰਿਆਣੇ'ਚ ਸਰਵਿਸ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਸਭ ਕੁਝ ਦਾ ਇਹ ਇਵਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਰਿਹੈ ਮੈਨੂੰ।"

ਛੋਟੇ ਨੂੰ ਕੀ ਆਖਾਂ? ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਜਰਮਨ ਭੇਜਿਆ। ਤਿੰਨੀ ਸਾਲੀਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਔਖਾ ਸੌਖਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੈ। ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੀ ਖਬਰ ਲੈਣ ਤਾਂ ਆ ਈ ਸਕਦਾ ਸੀ।?"

ਬਾਪੂ ਫੇਰ ਬੋਲਿਆ," ਗਭਲਾ ਏਅਰ-ਫ਼ੋਰਸ 'ਚੋ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਦੁਬਾਰਾ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਵਹੁਟੀ ਉਹਦੀ ਇੱਥੇ ਈ ਏ ਉਹ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਹੁਣ ਜੇ ਇਹੀਓ ਆਇਆ ਤਾਂ ਇਹਦੀਆਂ ਤੱਤੀਆਂ ਠੰਢੀਆਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਨੀਆਂ ਈ ਪੈਣਗੀਆਂ ਨਾ।"

ਬਾਪੂ ਰੁਮਾਲ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਪੂੰਝ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਆਖਿਆ,"ਬਾਪੂ ਜੀ।ਉਹਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਕੇ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਐਨਾ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ਕਿ ਨਰਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਹਾਂ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ ਕਿ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਬੋਲੀਦਾ? ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰੀਦੀ ਐ।"

ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਬਾਪੂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਕਾਰਡ ਬਣਵਾ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਫ਼ੋਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ,"ਜੀਤੇ ।ਮੈਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖ ਛੱਡੀਆਂ ਨੇ। ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਫ਼ੋਨ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਕਹਿਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ ਆਖ ਛੱਡੀਆਂ ਨੇ।" ਠੀਕ ਏ ਨਾ?

"ਹੋਰ ਕੋਈ ਹਦਾਇਤ?" ਹੁਣ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਦੇਰ ਨਾ ਲੱਗੀ ਕਿ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਉਹ ਜੋ ਕੁਝ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਚੈਨਲ ਤੋਂ ਰਿਲੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਚਾਹ ਦਾ ਆਰਡਰ ਦੇਣ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਬਾਪੂ ਫਿਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ,

"ਬੀਬਾ ਜੀ।ਮੈਂ ਫੌਜੀ ਆਂ। ਮੇਰਾ ਕਾਰਡ ਬਣਿਆ ਏ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਐਨੇ ਮਹਿੰਗੇ ਹਸਪਤਾਲ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਨੇ ਲਿਆਉਣਾ ਸੀ? ਹੁਣ ਤਾਂ ਜਿੰਨਾ ਖ਼ਰਚਾ ਆਇਆ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਚੁੱਕਣਾ ਏ। ਜੇ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੁੰਦਾ ਤਾ ਕਦੋਂ ਦਾ ਉਪਰ ਪਹੁੰਚਾ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ।"

ਤਿੰਨਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਧੀਆਂ ਦੇ 95 ਸਾਲਾ ਬਾਪ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰਾ ਵੀ ਮਨ ਭਰ ਆਇਆ। ਕਲਯੁਗੀ ਔਲਾਦ ਬਾਰੇ ਸੁਣਦੇ ਸਾਂ ਪਰ ਅੱਜ ਸਭ ਕੁਝ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਸੀ। ਚਾਹ ਪੀਂਦਿਆਂ ਬਾਪੂ ਦੇ ਜੇਠੇ ਪੁੱਤ ਨੇ ਬੈਂਕ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਦਡਰਾਅਲ ਦਸਤਖ਼ਤ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਬਾਪੂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੀਤਾ," ਪਿਤਾ ਜੀ।ਸਾਰੇ ਬਿੱਲ ਆਏ ਪਏ ਨੇ। ਬੈਂਕ 'ਚੋਂ ਪੈਸੇ ਕਢਵਾ ਕੇ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਬਿੱਲ ਤਾਰ ਆਵਾਂਗਾ ਤੇ ਕਲ੍ਹ ਰਾਤੀਂ ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਚੱਲਦਾ। ਦੇਖਦਾ। ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਹੀ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਫ਼ੋਨ ਕੀਤੇ ਨੇ।"

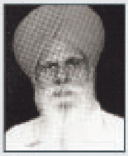

ਰਹਿ ਗਏ ਯਾਦਾਂ ਬਣ ਕੇ

ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਚੇੜਾ

ਰਹਿ ਗਏ ਯਾਦਾਂ ਬਣ ਕੇ, ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਫੜ ਕੇ।
ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠਾ ਸੋਚਾਂ, ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਪਿੱਪਲ ਬੋਹੜਾਂ।
ਠੰਡੀਆਂ-ਠੰਡੀਆਂ ਛਾਂਵਾਂ, ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਜਿੱਥੇ ਬਹਿਣਾ।
ਅੱਜ ਸੁੰਨੀਆਂ-ਸੁੰਨੀਆਂ ਥਾਵਾਂ।
ਨੇੜਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤਿੜਕ ਗਏ,
ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਪੱਗ ਵੱਟ ਭਾਈ, ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਬਣੇ ਗੁਰਭਾਈ।
ਕਿੱਧਰ ਗਈਆਂ ਨਾਨਕੇ ਪਿੰਡੋਂ, ਸੱਭੇ ਹੋਣੀਆਂ ਮਾਸੀਆਂ ਮਾਵਾਂ।
ਪਿੰਡ ਦੀ ਕੁੜੀ ਸਭ ਦੀ ਸਾਂਝੀ, ਸਾਂਝਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ।
ਸਾਰਿਆਂ ਸੁਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੁੱਛਣੀ ਜਦ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਉਣਾ।
ਵਿਸਰ ਗਏ ਸਾਂਝੇ ਖੂਹ, ਸਾਂਝੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਜਾਂ।
ਸਾਂਝੇ ਫਲ੍ਹੇ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦੇ, ਫਿਰ ਪਿਛਾਂਹ ਵੱਲ ਭੱਜਾਂ।
ਸਾਂਝੇ ਚੌਂਕੇ ਉੱਜੜ ਗਏ, ਟੁੱਟ ਪਰਿਵਾਰਕ ਤੰਦਾਂ।
ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਕੱਚੇ ਕੋਠੇ, ਸਾਂਝੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ।
ਸਾਂਝੇ ਹਲਟ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦੇ, ਨਾ ਹੀ ਸਾਂਝੀਆਂ ਆਡਾਂ।
ਖੂਹ ਤੇ ਖੜ੍ਹ ਹੀਰ ਨਾ ਗਾਵੇ, ਨਾ ਟੱਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ।
ਲੁਕਣ ਮੀਚੀ ਕੋਈ ਨਾ ਖੇਡੇ, ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ਾਂ
'ਕੋਟਲਾ ਛਪਾਕੀ ਜੁੰਮੇਂ ਰਾਤ ਆਈ ਆ,
ਜਿਹੜਾ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖੂ ਉਹਦੀ ਸ਼ਾਮਤ ਆਈ ਆ।'
ਬਦਲੀ ਸਾਰੀ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤੀ, ਭੁੱਲ ਗਏ ਸਾਨੂੰ ਹਾਸੇ ਠੱਠੇ।
ਪੈਦਲ ਨਾ ਤੁਰਦਾ ਹਮਰਾਹੀ ਬਣਕੇ।
ਪੈਰ ਪੰਜੇਬਾਂ ਛਣਕਾਂ ਭੁੱਲੀਆਂ, ਹੁਣ ਨਾ ਰਾਹੀਂ ਛਣਕੇ।
ਜਿਹੜੇ ਰਾਹ ਤੁਰੇ ਪੈਰੀਂ, ਰਹਿ ਗਏ ਯਾਦਾਂ ਬਣਕੇ।

ਪਿੰਡ ਸਦਰਪੁਰ (ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ)

ਰੂਹਾਨੀ ਸੈਣੀ ਵਿਰਸਾ

ਪਿੰਡ ਜਟਾਣਾ ਦਾ ਰਾਗੀ ਪਰਿਵਾਰ

ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਟਾਣਾ
ਬੋਲਾ

ਉਨੀਂਵੀ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਸਾਲਾਂ ਤੇ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੱਧ ਤੱਕ ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਜਟਾਣਾ ਪਿੰਡ, "ਜਟਾਣਾ ਰਾਗੀਆਂ" ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬੋਲਾ (ਸੈਣੀ) ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਾਬਾ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਕਿਰਪਾ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਗਾਇਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਾਲ ਤੋਂ ਸੀ।

ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਪਕੜ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੰਘਪੁਰੀਆ ਮਿਸਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ 1760 ਤੋਂ 1795 ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1816 ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸ. ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਇਸ ਮਿਸਲ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਰਹੇ। ਸ. ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੱਤ ਪੁੱਤਰ -ਸ. ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕੰਧੋਲਾ, ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ (ਬੇਲਾ), ਸ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਸ. ਲਾਲ ਸਿੰਘ (ਬੁੰਗਾ) , ਸ. ਗੁਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਮਨੌਲੀ), ਸ. ਭੁਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਘਨੌਲੀ) ਤੇ ਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ (ਭਰਤਗੜ੍ਹ) ਸਨ। ਬੋਲਾ ਟੱਬਰ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਸ. ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸੰਬੰਧ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਆਬੇ ਚੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਇਲਾਕੇ ਅੰਬਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬੋਲਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਜਟਾਣਾ ਅਤੇ ਬਜੀਦਪੁਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਖੇ ਆ ਵਸਿਆ।

ਸ. ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ ਸਨ - ਸ. ਹਜ਼ੂਰਾ ਸਿੰਘ, ਸ. ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਸ. ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ। ਸ. ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਸਨ -ਸ. ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ, ਸ. ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ. ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਵਿਚ ਸਥਿਤ 82 ਬੁੰਗਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ "ਬੁੰਗਾ ਰਾਗੀਆਂ" ਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਸ. ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਬੋਲਾ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਸ. ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ (ਪੁੱਤਰ ਸ. ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ) ਕੋਲ ਰਹੀ। ਜਦੋਂ 1950ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਪਰਿਕਰਮਾ ਚੌੜੀ ਕਰਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਬੁੰਗੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਲੈ ਲਏ ਤਾਂ "ਬੁੰਗਾ ਰਾਗੀਆਂ" ਵੀ ਬੋਲਾ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਖੁਸ ਗਿਆ। ਸ. ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਸ. ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸੀ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬੈਂਕ ਅਫਸਰ ਦੇ ਕਤਲ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਈ (ਹਵਾਲਾ ਪੁਸਤਕ ਸਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੰਨ੍ਹਆ) ਸ. ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੁੱਤਰ - ਸ. ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੇਟਾ ਸ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ 1960ਵੀਆਂ ਤੱਕ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੈੱਡ ਅਰਦਾਸੀਏ ਵੱਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਸ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਬਾ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਬਾ ਕਿਰਪਾ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਕਤਲਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ (ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ) ਵਿਚ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵੱਜੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਸਿੰਘਪੁਰੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਕਈ ਸੌ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਮਾਨਪੁਰ ਅਤੇ ਕੰਧੋਲਾ ਆਦਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀ। ਪਿੰਡ ਜਟਾਣਾ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸ. ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਖੇੜੀ (ਹੁਣ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ) ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਇਆ ਸ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਵਧੀਕ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਫਸਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ 1940ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਸ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਸ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗਏ ਤਾਂ ਜਟਾਣੇ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਚੜ੍ਹਤ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਸੰਤ ਰਾਗ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਛੋਹ ਗਈ ਤਾਂ ਇਕ ਦਮ ਸਫੈਦ ਚਾਦਰਾਂ ਪੀਲੀ ਭਾਹ ਮਾਰਨ ਲੱਗੀਆਂ। ਇਸ ਤੇ ਸੰਗਤ ਨੇ ਜੈਕਾਰੇ ਬੁਲਾਏ। ਸ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਪੁੱਤਰ ਸ. ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਬਾਲਾ ਦੇ ਸਦਰ ਕਾਨੂੰਗੋ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਜਗਾਧਰੀ ਨੇੜੇ ਇਕ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਸਰਬਰਾਹ ਵੀ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ 1942 ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਜਟਾਣਾ ਵਿਖੇ ਹੋਈ (ਚਲਦਾ)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਸਟੀਕ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਵਲੋਂ ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ ਰੁਮਾਲਾ

ਆਟੇ ਦੀ ਇੱਕ ਲੱਪ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿਕਦੇ ਰਹੀਏ,
ਲੀਹ ਤੋਂ ਲਹਿ ਗਏ ਨੇ ਸਾਡੇ ਅਣਖਾਂ ਦੇ ਪਹੀਏ।
(ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ)

ਮੁਲਕ ਬਿਗਾਨੇ ਧੱਕੇ ਹਾਰੇ ਆਟਾ ਗੁਨ੍ਹਣ ਲੱਗੇ,
ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੰਝੂ ਡਿਗਣ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ।
(ਡਾ.ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਕੋਲੇ)

ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਯੁੱਗ-ਪਲਟਾਊ ਖੋਜ

ਆਓ ! ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੁਫ਼ਤਗੂ ਸੁਣੀਏ

ਡਾ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ
ਰੋਪੜ

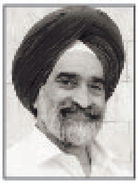

ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਨ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਇੱਛਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹੱਸਮਈ ਗੁਫ਼ਤਗੂ ਸੁਣਨ ਦੀ ਤਾਂਘ ਅਜੇ ਅਧੂਰੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਬੜੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਦਾਹਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇਹ ਤਮੰਨਾ ਵੀ ਹੁਣ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।ਬਹੁਤੀ ਖੁਸ਼ੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।ਇਸ ਸਫ਼ਲਤਾ ਦੀ ਦਾਸਤਾਂ ਵੀ ਬੜੀ ਲੰਬੀ ਤੇ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ।

ਮਹਾਨ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨੀ ਸਰ ਆਈਸੈਕ ਨਿਊਟਨ ਨੇ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਹਰ ਵਸਤੂ ਦੂਜੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ।ਜਿਸ ਵਸਤੂ ਦਾ ਭਾਰ(ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੁੰਜ)ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹਲਕੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਰਤੀ ਆਪਣੇ ਵੱਧ ਭਾਰ ਕਾਰਨ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਮੌਜੂਦ ਹਰ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਕੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਧਰਤੀ ਦੀ ਸਤਹਿ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਪਈਆਂ ਜਾਂ ਲਟਕਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਸ ਵੱਲ ਹੀ ਡਿਗਦੀਆਂ ਹਨ।ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਨਿਊਟਨ ਨਾਲ ਵਾਪਰੀ ਸੇਬ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਹੈ।ਇਸ ਤੱਥਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਊਟਨ ਨੇ ਗੁਰੂਤਾ-ਆਕਰਸ਼ਣ ਨਿਯਮ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਕਿ ਗਤੀਹੀਣ ਜਾਂ ਧੀਮੀ ਗਤੀ ਨਾਲ ਚੱਲਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਤੇ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੇ ਵੇਗ ਨਾਲ ਦੌੜਦੀਆਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।ਇਸ ਗੁਰੂਤਾ-ਆਕਰਸ਼ਣ ਦੇ ਸਰੋਤ,ਸੁਭਾ ਤੇ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਨਿਯਮ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ।ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ

ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਦਾਨਿਸ਼ਮੰਦ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨੀ ਅਲਬਰਟ ਆਇੰਸਟਾਈਨ ਨੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ।ਉਸ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਸਤੂ ਦਾ ਪੁੰਜ(ਮਾਦਾ) ਤੇ ਊਰਜਾ ਪ੍ਰਸਪਰ-ਪਰਿਵਰਤਨਯੋਗ ਹਨ।ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਇਹ ਗੁਣ ਉੱਚ ਗਤੀ(ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਵੇਗ) ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।ਇਸ ਲਈ ਤਰੰਗ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚੱਲਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਵੀ ਪੁੰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਵਸਤੂ ਪਾਸੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਦਾ ਰਾਸਤਾ ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਨਾਂ ਰਹਿ ਕੇ ਝੁਕ(ਮੁੜ) ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਅਲਬਰਟ ਆਇੰਸਟਾਇਨ ਨੇ ਸੰਨ 1916 ਵਿੱਚ ਸਾਪੇਖਿਕਤਾ ਸਿਧਾਂਤ(General Theory Of Relativity) ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਸਥਾਨ-ਸਮਾਂ ਪਾਸਾਰੀ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ (Four dimensional Space-Time fabric) ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਬੜ ਦੀ ਚਾਦਰ ਰੂਪੀ ਇਸ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਡੂੰਘ/ਵਕਰ (Curvature) ਗੁਰੂਤਾ—ਖਿੱਚ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੈ।ਇਸ ਡੂੰਘ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਹੀ ਗੁਰੂਤਾ-ਖੇਤਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਆਇੰਸਟਾਇਨ ਨੇ ਗੁਰੂਤਾ-ਤਰੰਗਾਂ ਜਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਪੁੰਜ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਗੁਰੂਤਾ-ਤਰੰਗਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।ਇਹ ਤਰੰਗਾਂ ਉਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਪੁਲਾੜੀ ਵਸਤੂਆਂ ਪ੍ਰਵੇਗ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਥਾਨ-ਸਮਾਂ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਵਿੱਚ ਵਿਗਾੜ (Distortion) ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਧਰਤੀ ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਰਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਪੁੰਜ ਕਾਰਨ ਸਥਾਨ-ਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਡੂੰਘ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।ਇਸ ਡੂੰਘ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਸਿੱਧੀ ਰੇਖਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀ।ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਹਰ ਵਸਤੂ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਭਾਰੀ ਵਸਤੂ ਦੁਆਲੇ ਡੂੰਘ ਕਾਰਨ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਖਿੱਚ-ਬਲ ਕਾਰਨ।

ਅਲਬਰਟ ਆਇੰਸਟਾਇਨ ਨੇ ਗਣਿਤਕ ਆਧਾਰ ਤੇ ਗੁਰੂਤਾ-ਤਰੰਗਾਂ ਦਾ ਜੁੱਗ-ਪਲਟਾਊ ਸਿਧਾਂਤ ਤਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰੰਗਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਯੋਗਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵੰਗਾਰ ਸੀ।ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਸਨ।ਇੱਕ ਤਾਂ ਇਹ ਤਰੰਗਾਂ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਦੂਜੇ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਤਾਕਤਵਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਕਿਰਨਾਂ ਅਤੇ ਐਕਸ-ਕਿਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਲ-ਗੱਡ ਹੋਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।ਵਿਗਿਆਨੀ ਇਸ ਕਠਿਨ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹੇ।ਇਸ ਲੜੀ ਅਧੀਨ ਸੰਨ 1969 ਵਿੱਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ਼ ਮੈਰੀਲੈਂਡ(ਅਮਰੀਕਾ)ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਜੌਸਫ਼ ਵੈਬਰ ਨੇ ਗੁਰੂਤਾ-ਤਰੰਗਾਂ ਦੀ ਸੂਹ ਮਿਲਣ ਦਾ ਦਾਅਦਾ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਸੱਚ ਨਾ ਸਿੱਧ ਕਰ ਸਕਿਆ।ਫਿਰ ਸੰਨ 1974 ਵਿੱਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ਼ ਮੈਸਾਚੂਸੈਟਸ (ਅਮਰੀਕਾ) ਦੇ ਦੋ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ-ਜੌਸਫ਼ ਟੇਲਰ ਤੇ ਰਸਲ ਹਲਸ ਨੇ ਦੋ ਨਿਊਟਰਾਂਨ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਟਕਰਾਉ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਗੁਰੂਤਾ-ਤਰੰਗਾਂ ਦੇ ਧਰਤੀ ਵੱਲ ਆਉਣ ਦੀ ਅਸਿੱਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖੋਜ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਸਲ ਕੰਮ ਸੰਨ 1990 ਵਿੱਚ ਲੇਜ਼ਰ ਇੰਟਰਫੈਰੋਮੀਟਰ ਗ੍ਰੈਵੀਟੇਸ਼ਨਲ ਵੇਵ ਅਬਜ਼ਰਵੇਟਰੀ (Laser Interferometer Gravitational wave Observatory(LIGO) ਦੀ ਈਜ਼ਾਦ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ।ਗੁਰੂਤਾ-ਤਰੰਗਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਲਈ ਦੋ ਇੱਕਸਮਾਨ (Twin) ਲਿਗੋਜ਼ 3000 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ

ਦੋ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਲਿਵਿੰਗਸਟੋਨ (ਲੂਸੀਆਨਾ)ਤੇ ਹਨਫੋਰਡ(ਵਸ਼ਿੰਗਟਨ)ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।ਹਰ ਲਿਗੋ ਵਿੱਚ ਦੋ ਐੱਲ (L) ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਡਿਟੈਕਟਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ 4 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਬੇ ਵੈਕੁਅਮ ਚੈਂਬਰ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।ਗੁਰੂਤਾ-ਤਰੰਗਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਲੇਜ਼ਰ-ਕਿਰਨ ਸਮੂਹ (Beam) ਨੂੰ ਲੰਬਾਕਾਰ ਕਿਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਫਾੜ ਕਰਕੇ ਦੋ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਉਹ ਪਰਿਵਰਤਤ ਹੋ ਕੇ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਆਰੰਭਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।ਜਦੋਂ ਗੁਰੂਤਾ-ਤਰੰਗ ਇੱਕ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਚੱਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਮਾਂ-ਸਥਾਨ ਚਾਦਰ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਉਲਟ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਾਪਿਸ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁੰਗੇੜਦੀ ਹੈ।ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਲਿਗੋ ਦੇ ਇੰਟਰਫੈਰੋਮੀਟਰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂਤਾ-ਤਰੰਗ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਲੱਗਭੱਗ ਸੌ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਅਲਬਰਟ ਆਇੰਸਟਾਈਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਸਾਕਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੈਸਾਚੂਸੈਟਸ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਤਕਨਾਲੋਜੀ (ਐਮ.ਆਈ.ਟੀ.) ਅਤੇ ਕਾਵਲੀ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਫਾਰ ਐਸਟਰੋ ਫ਼ਿਜ਼ਿਕਸ ਐਂਡ ਸਪੇਸ ਰਿਸਰਚ (ਅਮਰੀਕਾ) ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂਤਾ-ਤਰੰਗਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਹਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਸੰਨ 2002 ਵਿੱਚ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਸੀ।ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਤੀਹ ਗੁਣਾਂ ਭਾਰੇ ਦੋ ਬਲੈਕ ਹੋਲਜ਼ ਵਿਚਕਾਰ 1.3 ਬਿਲਿਅਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਟਕਰਾ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਗੁਰੂਤਾ-ਤਰੰਗਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।ਬਹੁਤੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਫ਼ਲਤਾ ਵਿੱਚ ਦੋ ਭਾਰਤੀ ਵਿਗਿਆਨ ਸੰਸਥਾਵਾਂ-ਇੰਟਰਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਐਸਟ੍ਰੋਨੋਮੀ ਤੇ ਐਸਟ੍ਰੋਫਿਜ਼ਿਕਸ (IUCCA) ਪੂਨਾ ਅਤੇ ਆਈ.ਸੀ.ਟੀ.ਐੱਸ. ਬੰਗਲੌਰ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ, ਸੰਜੀਵ ਧੁਰੰਦਰ, ਸੋਮਕ ਚੌਧਰੀ ਤੇ ਵਰੁਨ ਭਾਲੇਰਾਓ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ।

ਗੁਰੂਤਾ-ਤਰੰਗਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਨਾਲ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਰਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਬੱਝ ਗਈ ਹੈ।ਹੁਣ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਲੋਅ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਵੀ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੀਆਂ।ਹੁਣ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਵੀ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿੱਚ ਜੁੜਵੇਂ (ਬਾਇਨਰੀ) ਬਲੈਕ ਹੋਲ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਸਿਗਨਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਈ ਗੁੱਝੇ ਭੇਦ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।ਇਸ ਖੋਜ ਨਾਲ ਸੁਪਰਨੋਵਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰਨ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਘੰਟਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂਤਾ-ਟਰੀਤਰੰਗਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ -ਕਿਰਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਗਤੀ ਨਾਲ ਚੱਲਦੀਆਂ ਹਨ।ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰੰਗਾਂ ਦੇ ਰਾਸਤੇ ਵਿੱਚ ਤਾਰੇ ਅਤੇ ਬਲੈਕ ਹੋਲ ਵੀ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ।ਇਸ ਖੋਜ ਨਾਲ ਕੁਅੰਟਮ ਮਕੈਨਿਕਸ ਅਤੇ ਨਿਊਟਨ ਦੇ ਗਤੀ ਨਿਯਮਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਨਵੀਂ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕੇਗੀ।ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਜੀ.ਪੀ.ਐੱਸ.ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਤੇ ਵੀ ਪਵੇਗਾ।

ਭਾਰਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਫ਼ਖਰਯੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਉਤਸਾਹਿਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇੱਕ ਅਬਜ਼ਰਵੇਟਰੀ (ਨੀਝਸ਼ਾਲਾ) ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਮੰਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।ਸਾਰੇ ਭਾਰਤਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਦਬਦਬਾ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਗੁਹਾਟੀ ਤੇ ਸ਼ਿਲਾਂਗ ਵਿਖੇ 5 ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ 16 ਫਰਵਰੀ 2016 ਤੱਕ ਆਯੋਜਿਤ 12ਵੀਆਂ ਦੱਖਣ-ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ(ਸੈਗ) ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ 188 ਸੋਨ,99 ਚਾਂਦੀ ਤੇ 30 ਕਾਂਸੀ ਤਮਗੇ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ।ਸ਼੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਨੇ 25 ਸੋਨ,63 ਚਾਂਦੀ ਤੇ 98 ਕਾਂਸੀ ਤਮਗਿਆਂ ਨਾਲ ਦੂਜਾ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ 12 ਸੋਨ,106 ਚਾਂਦੀ ਤੇ 37 ਕਾਂਸੀ ਦੇ ਤਮਗੇ ਹਾਸਿਲ ਕਰਕੇ ਤੀਜਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।ਭਾਰਤੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ੀ,ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ੀ,ਟੈਨਿਸ,ਬੈਡਮਿੰਟਨ,ਟੇਬਲ ਟੈਨਿਸ,ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ੀ,ਅਥਲੈਟਿਕਸ,ਕੁਸ਼ਤੀ,ਤੈਰਾਕੀ,ਵ੍ਹੇਟ ਲਿਫਟਿੰਗ,ਸਾਇਕਲਿੰਗ,ਜੁੱਡੋ,ਕਬੱਡੀ ਤੇ ਖੋ-ਖੋ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਮਗੇ ਜਿੱਤ ਕੇ ਰਿਕਾਰਡ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇ 32 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਹ ਸਰਵੋਤਮ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੈ।ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼, ਨੇਪਾਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ ਹੈ।ਭਾਰਤੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾਪੂਰਬਕ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਨਾਲ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

* ਭਾਰਤੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੀਮ ਨੇ ਸਿਡਨੀ ਵਿਖੇ ਖੇਡੇ ਗਏ ਟੀ.20 ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੈਚ ਵਿੱਚ ਅਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਨੂੰ 3-0 ਨਾਲ ਕਲੀਨ ਸਵੀਪ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਨੰਬਰ ਇੱਕ ਟੀਮ ਬਣਨ ਦਾ ਮਾਣ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।ਇਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਿੱਚ ਨਾਵਰਨਣਯੋਗ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਚਾਂ ਨੂੰ ਹਾਰਦਿਕ ਮੁਬਾਰਕ।

ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਖ਼ਸ਼ੀਅਤ

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਘਨੱਈਆ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਮਾਸਟਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ
ਪਠਾਲਾਵਾ
ਐੱਸ.ਬੀ.ਐੱਸ. ਨਗਰ

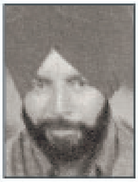

ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਮੁਜੱਸਮਾ ਸੰਤ ਘਨੱਈਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੈਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਪੂਜਣਯੋਗ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਛਤਰਛਾਇਆ ਦਾ ਫੈਲਾਓ ਬੰਗਾ(ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ) ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਹਰ ਦਿਸਹੱਦੇ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।ਦੋਆਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਚਿੱਟੀ ਬੇਈਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਵਸੇ ਪਿੰਡ ਪਠਲਾਵੇ ਵਿਖੇ ਸੰਨ 1862 ਵਿੱਚ ਸ. ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਰੱਜੀ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮੇ ਘਨੱਈਆ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣ ਕੇ ਘਨਈਆ ਸਿੰਘ ਹੋ ਗਏ।ਛੋਟੀ ਉਮਰੇ ਬਾਲ ਘਨਈਆ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਜੁਟੇ ਰਹੇ।ਉਹ ਅਜੇ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੇ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਪੁੰਗਰਨ ਲੱਗ ਪਏ।ਇੱਕ ਦਿਨ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗੰਨਾਂ ਪੀੜਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਪਾਸ ਇੱਕ ਸਾਧੂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਗੰਨੇ ਦਾ ਰਸ ਪੀਂਦਿਆਂ ਬਾਲਕ ਘਨਈਆ ਦਾ ਮੱਥਾ ਗਹੁ ਨਾਲ ਦੇਖਦਿਆਂ ਬਚਨ ਕੀਤੇ,"ਪੁੱਤਰ! ਤੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਖੇਤੀ ਕਰੇਂ,ਨੱਕੇ ਮੋੜੇਂ,ਗੰਨੇ ਛਿੱਲੇਂ ਤੇ ਲਾਵੇਂ।...ਤੂੰ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਤੇ ਜਪਾਉਣਾ ਹੈ......"।ਇਸ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਸਮਾਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਬਾਲ ਘਨਈਆ ਸੰਸਾਰਿਕ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਉਚਾਟ ਹੋ ਕੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿੱਚ ਜੁੜਨ ਲੱਗੇ।ਆਪ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਵਿੱਦਿਆ ਲਈ ਬਾਬਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਹੱਲੂਵਾਲ(ਨੇੜੇ ਮਾਹਿਲਪੁਰ)ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ।ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵੀਹ ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰਾਂ ਦਾ ਪੈਦਲ ਸਫਰ ਕਰਕੇਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣ ਜਾਂਦੇ।ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨ ਕੇ ਉਹ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਫੌਜ 'ਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਏ।ਇੱਥੇ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁੱਝ ਸਾਥੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਅਫਸਰ ਕੋਲ ਬਾਬਾ ਘਨਈਆ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਡਿਊਟੀ ਸਮੇਂ ਸੁੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਗਲਤ ਨਿਕਲੀ ਤਾਂ ਸਭ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ।ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।ਜਦੋਂ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੇ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਨਾਮੰਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਆਪ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਆ ਗਏ,"ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਏ ਹੀ ਨਹੀਂ"।ਦਫਤਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਚੈੱਕ ਕਰਨ 'ਤੇ ਆਪ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ।ਸਾਰੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ।ਫੌਜ ਵਿੱਚੋਂ ਆ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਵਾਇਆ ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਰੋਜ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਕਈ ਵੇਰ ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਮੌਨ ਧਾਰ ਲੈਂਦੇ।ਜਦੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਮਦ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਗਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦੂਰ ਇਕਾਂਤ ਸਥਾਨ ਤੇ ਜਾ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ।ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਛਪਰੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਜਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਈ।ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਆਪ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਪਠਲਾਵਾ ਵਾਪਿਸ ਆ ਗਏ।

ਹੁਣ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਜਸ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ।ਆਪ ਗੁਰੁਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰਦੁਆਰ,ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੂਰੋਂ ਦੂਰੋਂ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਸਾਧੂ ਜਨ ਭਾਗ ਲੈਂਦੇ ਸਨ।ਆਪ ਦੇ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਦਕਾ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਲੱਗੇ।ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਮੈਤ ਖਾਂ ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਸਜ ਕੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।ਆਪ ਆਪਣੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਅਤੇ ਢਾਡੀ ਜਥੇ ਲੈ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ।ਉਥੇ ਹੀ ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਰੋਗ ਨਾਲ ਪੀੜਿਤ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਇਲਾਜ ਨਾਲ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜੋ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਬਣਿਆਂ ਜਿਸ ਨੇ ਬਲਾਚੌਰ ਵਿਖੇ ਡੇਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ।ਆਪ ਨੇ ਹਰਿਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਭ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ'ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ।ਆਪ ਨੂੰ ਏਕਾਂਤ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਕਈ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਜਾ ਕੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਕੁਟੀਆ'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।ਉੱਥੇ ਉਹ ਕੇਵਲ ਦੁੱਧ ਹੀ ਪੀਂਦੇ ਸਨ।ਇੱਕ ਦਿਨ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਜਦੋਂ ਇਕ ਸ਼ੇਰਨੀ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਟੀਆ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ ਸ਼ੇਰਨੀ ਦਾ ਦੁੱਧ ਚੋ ਰਹੇ ਸਨ।ਉਸ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੇ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਕਾਰਨਾਮੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਣ ਗਏ।

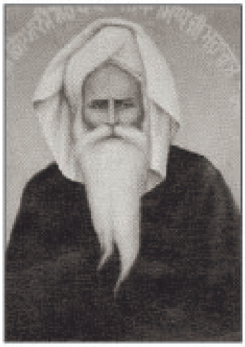

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਘਨਈਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਉੱਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਵਾਈ।ਉਸ ਸਮੇਂ

ਅਨੰਦਗੜ੍ਹ 'ਚ ਬਾਉਲੀ ਤਾਂ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਖਾਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀੜੇ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ। ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਇਮਾਰਤੀ ਸਾਮਾਨ ਗੱਡਿਆਂ ਤੇ ਲੱਦ ਕੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾ ਲਏ। ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਇੱਕ ਝੁੱਗੀ ਬਣਵਾਈ, ਇੱਕ ਇੱਟਾਂ ਦਾ ਭੱਠਾ ਲਗਵਾਇਆ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਲਈ ਖੂਹੀ ਤੇ ਹਲਟੀ ਲਗਵਾਈ। ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਕੰਮ ਚੱਲ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਬਿਮਾਰ ਪੈ ਗਏ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਪਠਲਾਵਾ ਵਾਪਿਸ ਆ ਗਏ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਆਪ ਦੇ ਡੇਰੇ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੌਰੇ ਵਾਲੇ ਵੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਨੰਦਗੜ੍ਹ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਕੰਮ ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਦਿਆਂ ਬਚਨ ਕੀਤੇ"ਸੇਵਾ ਸਿਹਾਂ!ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਹੁਣ ਤੂੰ ਹੀ ਕਰੇਂਗਾ। ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੂਰਨ ਹੱਥ ਹੈ।

ਆਪ 16 ਨਵੰਬਰ 1938 ਨੂੰ ਸੱਚਖੰਡ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ ਪਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਡੇਰਾ ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗ ਦੀ ਬਹੁਤਮੁੱਲੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਫੁਲਕੇ ਨਾਲ ਤਕਰਾਰ

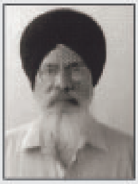

ਸੀਤਲ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ
ਲੁਧਿਆਣਾ

ਫੁੱਲ ਗੁਲਾਬੀ ਪੁਛਦਾ ਫੁਲਕੇ,
ਕਿੱਥੋਂ ਨਾਮ ਤੂੰ ਚੁਣਿਆਂ ਫੁਲਕੇ।
ਨਾ ਤੂੰ ਗੋਤੀ,ਨਾ ਤੂੰ ਮੇਲੀ,
ਕਿਸ ਅੰਸ਼ ਚੋਂ ਬਣਿਆ ਫੁਲਕੇ।
ਨੇੜਿਓਂ ਤਿੱਖੇ ਕੰਡੇ ਸਾਡੇ,
ਪਾੜ ਸੁੱਟ ਦੇਈਐ ਤੈਨੂੰ ਫੁਲਕੇ।
ਛਡ ਦੇ ਰੀਸ ਇਹ ਨਾਮ ਰਖਣ ਦੀ,
ਜਾਂ ਕੱਢ ਵਿਖਾ ਮਹਿਕ ਤੂੰ ਫੁਲਕੇ।
ਉੱਤਰ ਫੁਲਕੇ ਦਿੱਤਾ ਸਬਰੀਂ,
ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਪੂਰਾ ਫੁੱਲ ਕੇ।
ਕੀ ਲੋੜ,ਤਕਰਾਰ ਕਰਨ ਦੀ,
ਦਰੜੇ ਚੱਕੀ ਸਾਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ।
ਕਠਿਨ ਤਪੱਸਿਆ ਸਾਡੀ ਵੀਰਾ,
ਅਗਨੀ ਠਗਨੀ ਸੇਕੇ ਫੁਲਕੇ।
ਫੁੱਲ ਖਿਲ ਅਸੀਂ ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹਦੇ,
ਜਦ ਪੀਸਣ ਦਾੜ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਫੁੱਲਕੇ।
ਮਹਿਕ ਦਾ ਮੇਹਣਾ ਵਾਪਿਸ ਲੈ ਜਾ,
ਝੁਲਸ ਦੇਈਐ ਅਸੀਂ ਭਾਫੀਂ ਫੁਲਕੇ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ

ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਉੱਚ ਜਾਤੀ, ਪ੍ਰੋਹਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਗਿਆਤਾ ਅਤੇ ਵਿੱਦਵਾਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਤ ਪ੍ਰਥਾ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਆਮ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੇਵਲ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹਨ। ਅਮਰੀਕ (ਯੂ.ਐੱਸ.ਏ.) ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉੱਤਰ -ਪੂਰਬੀ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਨਿਊ ਇੰਗਲੈਂਡ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਅੱਤਿ ਦੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਠਾਠ-ਬਾਠ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੋਸਟਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹਨ ਜੋ ਕਿ 17ਵੀਂ-18ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਆਏ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ (May Flower or Arbella) ਦੇ ਸ਼ੁੱਭ ਮੌਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਨ 1860 ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਤੇ ਡਾਕਟਰ (OLIVER WENDELL HOLMES) ਨੇ ਮਾਸਿਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਐਟਲਾਂਟਿਕ'ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬੋਸਟਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਤੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਗੰਢਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਲੱਖਣ ਰਹਿਨ-ਸਹਿਨ ਬਹੁਤ ਅਮੀਰਾਨਾ ਤੇ ਨਜ਼ਾਕਤਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਇਹ ਅਪਣੇ ਖੂਨ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਜਿਣਸੀ ਸਬੰਧ ਬਣਾਉਂਣ ਤੋਂ ਕਤਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਬਕੇ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵਪੱਧਰੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਆਗੂ,ਵਿਗਿਆਨੀ ਤੇ ਲੇਖਕ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਝ ਕੁ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ;

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਰਿਵਾਰ- Adams, Amory Caliot, Appleton, Chaffee, Bacon, Boylston, Bradley, Coolidge, Cooper, Cushing, Crownshield,Dana, Delano, Dudley,D,wight, Eliot, Emerson, Endicott, Forbes, Gardner, Dall, Holmes, Jackson, Lawrence, Lodge, Lowell, Lyman, Minot, Norcross,Otis, Parkman, Perkins, Phillips, Putnam, Quiney, Rice, Saltonestall, Sargent, Sears, Tarbox, Thorndike, Tudor, Warren, Wald, Wigglesworth, Winthrop, John Adams, John Quincy Adams, Calvin Coolidge, Franklin Delano Roosevelt, Poet T.S.Eliot, Noble Prize Winner George Richards Minot

ਕਹਾਣੀ

ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਨੇਹੀ
ਜਲੰਧਰ

ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ

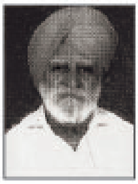

ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਘਰੇਲੂ ਨੌਕਰ ਲੱਭਣ ਦੀ । ਬੜੀ ਹਿੰਮਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੇ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਨੌਕਰ ਮਿਲਦਾ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਅਗੇਤਰੀ ਫੀਸ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨੌਕਰ ਭੇਜਣ ਨੂੰ ਵੀਹ ਪੱਚੀ ਦਿਨ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜਿਆ ਨੌਕਰ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਦੇ ਉਸਦੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਅੜਚਨ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਦੇ ਉਹ ਸਾਡੀ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ ਵੇਲੇ ਕਈ ਕੁਰੱਖਤ ਨੌਕਰ ਬੜੀ ਬੇ-ਹਯਾਈ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਮੇ ਤੋਂ ਐਸੇ ਹੀ ਕਾਮ ਕਰਨਾ ਆਤਾ ਹੈ। ਕਈ ਨੌਕਰ ਦੋ ਚਾਰ ਦਿਨ ਲਾ ਕੇ ਰੱਫੂ ਚੱਕਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤਾ ਪੈਸਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਜੇ ਫੋਨ ਕਰੋ ਤਾਂ ਉਹ ਚੁੱਕਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਪਰ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਸਨੇਹੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਕ ਬਾਰਾਂ ਚੌਦਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਚੰਗੀ ਬੋਲੀ ਵੀ ਮਿੱਠੀ। ਕੰਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤੇਜ਼।ਇਕ ਕੰਮ ਮੁਕਾ ਕੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ । ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦਾ । ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਇੰਝ ਰਚ ਮਿਚ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਘਰ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋਵੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ "ਬੇਟਾ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਣਦੀ ਹੈ?" ਉਸ ਨਾਂਹ ਵਿਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ।" ਆਂਟੀ ਮੇਰਾ ਬਾਪ ਸ਼ਰਾਬੀ ਇਕ ਦਿਨ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ । ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪੇਟ ਦੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਸਕੂਲ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵਰਦੀ ਬੂਟ ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਜੀਫਾ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਕੰਮ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਮਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਕੌਣ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ? ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਸਕੂਲ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਬੇਟਾ ਮੈਂ, ਤੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂਗੀ । ਤੂੰ ਛੇਤੀ ਕੰਮ ਨਿਬੇੜ ਲਿਆ ਕਰੀਂ। ਫਾਲਤੂ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮੈਥੋਂ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਕਰੀਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਖਾਤਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਲਿਆ ਦਿੱਤੀਆਂ । ਉਹ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗੀ ਦਿਮਾਗ ਉਸਦਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਹ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆਂ "ਬੇਟਾ ਤੇਰਾ ਨਾ ਕੀ ਹੈ? "ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ" ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧੱਕਾ ਲਗਿਆ। ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਤਾਂ ਅਮੀਰ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਗਰੀਬ ਘਰ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਰੱਬ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਮਜ਼ਾਕ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਫੇਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ।" ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਕਮਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਆਂਟੀ ਜੀ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਥੁੜ੍ਹ ਨਹੀਂ। ਉਸਨੇ ਬੜੇ ਸੰਤੋਖ ਭਰੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜੇ ਕਦੇ ਵੀ ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ ਸਿਲਵਾਏ। ਸਾਰੇ ਕੱਪੜੇ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ ਸਗੋਂ ਮੇਰੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਵੀ ਮੈਥੋਂ ਕੱਪੜੇ ਸਿਲਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕੱਪੜੇ ਸਿਊਂਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਬੜੀ ਨੀਝ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਤੱਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ । ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਬੜੀ ਹਲੀਮੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਬੇਟਾ ਤੂੰ ਸਿਲਾਈ ਸਿਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਤਾਂ ਉਸਨੇ "ਹਾਂ" ਵਿਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਨਿਬੇੜ ਕੇ ਮਸ਼ੀਨ ਉਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ ਗੱਲ ਕੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਸਿਲਾਈ ਵਿਚ ਮਾਹਰ ਹੋ ਗਈ। ਹੱਥ ਐਨਾ ਸਾਫ ਕਿ ਪੁੱਛੋਂ ਹੀ ਨਾ । ਹੁਣ ਮੈਂ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਆਪ ਹੀ ਨਿਬੇੜ ਲੈਂਦੀ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨ ਉਤੇ ਬਹਾ ਦਿੰਦੀ । ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਬੇਟੀ ਵਾਂਗ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲੱਗੀ।

ਪਰ ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਅਜੀਬ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰ ਗਈ । ਮੈਂ ਸਿਰਹਾਣੇ ਥੱਲੇ ਪੰਦਰਾਂ ਸੌ ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਸਨ। ਉਹ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਏ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਏ? ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜੇ ਮੈਂ ਲਏ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਦੱਸ ਨਾ ਦਿੰਦਾ? ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਨੌਕਰਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਹ ਜਾਣਕੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧੱਕਾ ਲਗਿਆ । ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਵੀ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਈ ਨਾ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਘਰ ਛੱਡਕੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਗਹਿਣੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਆਮ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ । ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲੱਗੇ । ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਪੰਦਰਾਂ ਸੌ ਰੁਪਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਖਹਿੜਾ ਛੁਟ ਗਿਆ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਹੱਥ ਮਾਰ ਲੈਂਦੀ ।

ਵਾਹ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀਏ।ਹੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪੰਦਰਾਂ ਸੌ ਰੁਪਏ ਪਿਛੇ ਹੀ ਤੇਰਾ ਦਿਲ ਬੇਈਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਤੋਂ ਕਿੱਥੇ ਪੁਜਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫਰਤ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ । ਕਮੀਣੇ ਆਖਿਰ ਕਮੀਣੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰੋ ਜਿਸ ਥਾਲੀ ਵਿਚ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਉਸੀ ਵਿਚ ਛੇਕ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਨੌਕਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਘ੍ਰਿਣਾ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ । ਮੈਂ ਹੁਣ ਕੋਈ ਨੌਕਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ । ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਕਰਦੀ ਹਾਂ।

ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਫੋਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਜੋ ਛੁਟੀਆਂ ਕੱਟਕੇ ਕਾਲਜ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਵੀ

ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ। ਜੇ ਮੈਂ ਫ਼ੋਨ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਉਹ ਚੁੱਕਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਪਰ ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਘਰ ਆ ਗਿਆ। "ਮੰਮੀ ਮੈਂ ਪੇਪਰਾਂ ਕਾਰਨ ਤੈਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਰੁਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਹੁਣ ਪੇਪਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ ਛੁੱਟੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ । ਹਾਂ ਸੱਚ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਤਾ ਮੈਂ ਭੁਲ ਹੀ ਗਿਆ । ਮੈਂ ਸਿਰਹਾਣੇ ਥਲਿਓ ਪੰਦਰਾਂ ਸੌ ਰੁਪਏ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਰੱਖੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਵੇਖ ਲਏ ਸਨ ਮੈਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈ ਗਈ ਸੀ।

ਮੈਂ ਇਕਦਮ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਿਆਂ । ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲਾਹਣਤਾਂ ਪਾਈਆਂ । ਉਸ ਗਰੀਬ ਲਾਚਾਰ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹਿੰਦੀ ਰਹੀ। ਉਸ ਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਉੱਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਜ਼ਦਕਿ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਮਿਲਾਵਾਂਗੀ।

ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ। ਹੁਨਾਲ ਤੋਂ ਸਿਆਲ ਬਣਦੇ ਰਹੇ। ਰਾਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵਟਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ । ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨਾ ਪਾਣੀ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਵਿਚ ਵਗਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਸੀਂ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਤਕਰੀਬਨ ਭੁਲ ਹੀ ਗਏ। ਅਚਾਨਕ ਉਹ ਇਕ ਸਜੀ ਸੰਵਰੀ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆ ਗਈ। ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਮੇਰੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਗ ਗਈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਲਾਭਾਂ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਅਚਾਨਕ ਕਿਥੇ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਈ । ਤੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਸਾਡੇ ਘਰ । ਨਾ ਹੀ ਤੂੰ ਨਾ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਨਾ ਹੀ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਉਤੇ ਹੀ ਬੁਲਾਇਆ । ਕੀ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਵਿਆਹ ਉੱਤੇ ਆਉਂਦੇ ਨਾ? ਮੈਂ ਅਚਾਨਕ ਉਸਨੂੰ ਕਈ ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਆਂਟੀ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿਉ। ਮੈਥੋਂ ਬਹੁਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸ ਨਹੀਂ ਸਕੀਂ। ਕੀ ਕਰਦੀ ਗਲ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਕ ਰਾਤ ਅਸੀਂ ਰੋਟੀ ਖਾਕੇ ਪਏ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਮਾਂ ਉਠੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਸਨੂੰ ਰਾਤੀਂ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪਿਆ ਜੋ ਜਾਨਲੇਵਾ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਲੋਕੀਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆਏ ਮਾਂ ਦੀ ਅਰਥੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਲੈ ਗਏ। ਮੈਂ ਨੀਮ-ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੇਖਦੀ ਰਹੀ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਭੁੱਬਾਂ ਮਾਰਕੇ ਰੋਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕੌਣ ਕਰਾਉਂਦਾ? ਮੈਂ ਆਪ ਸੁਰਤ ਭੁਲ ਚੁੱਕੀ ਸੀ । ਪਰ ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਇਕ ਆਂਟੀ ਦਾ ਜੋ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਸਹੇਲੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਆਸਰਾ ਦਿੱਤਾ । ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਗਈ । ਅਸੀਂ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਮਕਾਨ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ । ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਬੁਟੀਕ ਖੋਲ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਥੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗੀ । ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਕਿਸੇ ਕੋਰਸ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਆਇਆ । ਬੁਟੀਕ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਦਿੱਤਾ । ਮੈਂ ਦੋ ਕਾਰੀਗਰ ਹੋਰ ਰੱਖਕੇ ਕੰਮ ਵਧਾ ਲਿਆ । ਉਹ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਨਾਂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਫਿਰੇ ਪਰ ਮੈਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਂ ਦਾ ਰੱਜਵਾਂ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ । ਰੱਬ ਨੇ ਜੇ ਇਕ ਮਾਂ ਮੈਥੋਂ ਖੋਹ ਲਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਆਂਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਧੀਏ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਨਾ ਜਾਂਈ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਗੋਦ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਫਿਸ ਹੀ ਪਈ। ਮੈਂ ਜਦ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਬੜੇ ਦਰਦ ਭਰੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ, "ਧੀਏ ਕੀ ਦੱਸਾ?" ਮੇਰੀ ਇਕ ਧੀ ਜਿਸਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਨਾਲ ਮਾਰੀ ਗਈ। ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਵਾਂਗ ਤੜਪਦਿਆਂ ਗੁਜਾਰਿਆ ਹੈ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸੀਨੇ ਨਾਲ ਘੁਟਕੇ ਫੇਰ ਸਿਸਕਣ ਲਗੀ। ਮੈਂ ਮਸਾਂ ਉਸਨੂੰ ਰੋਂਦੀ ਨੂੰ ਚੁਪ ਕਰਾਇਆ।

ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਰੱਜਵਾਂ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ । ਮੇਰਾ ਵਿਆਹ ਵੀ ਗੱਜਵੱਜਕੇ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਬੁਟੀਕ ਦੀ ਮਾਲਕ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੰਦੀ ਉਸਨੂੰ ਬਥੇਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕੰਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕੇਵਲ ਆਰਾਮ ਕਰੋ। ਉਹ ਬੜੇ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹੀ ਨਾਦਾਨ ਜਿਹੀ ਕੁੜੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਈ ਸੀ।

ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਲੜਕਾ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਕੋਰਸ ਕਰਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਜਦੋਂ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਲੜਕੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਚਾਮ੍ਹਲ ਹੀ ਗਈ । ਮੈਂ ਵੀਰੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਉਤੇ ਖੂਬ ਨਚਾਂਗੀ ਗਾਂਵਾਂਗੀ ।

ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਲੜਕੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਉਤੇ ਇਕ ਨੋਟਾਂ ਦਾ ਹਾਰ ਤੇ ਡਰਾਈ ਫਰੂਟ ਦਾ ਡੱਬਾ ਲੈ ਕੇ ਆਈ। ਉਸਨੇ ਨੱਚ ਨੱਚ ਕੇ ਧਮਾਲ ਪਾ ਦਿੱਤਾ । ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਗਨਾਂ ਨਾਲ ਤੋਰਿਆ । ਸਿਰ ਉਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਿਆ ।

ਮੇਰੇ ਦੋ ਲੜਕੇ ਹਨ । ਦੋਵੇਂ ਰੱਬ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਸੈੱਟ ਹਨ । ਰੱਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਧੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ । ਪਰ ਅੱਜ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਧੀਆਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਘਰ ਸੁੰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਧੀਆਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਮੋਹ ਪਿਆਰ ਕਿਉਂ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ?

ਸੋਨ ਪਰੀ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਟੈਨਿਸ ਖਿਡਾਰਨ ਸਾਨੀਆ ਮਿਰਜ਼ਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਥਣ ਖਿਡਾਰਨ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਦੀ ਮਾਰਟਿੰਨਾ ਹਿੰਗਸ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਜਨਵਰੀ 2016 ਵਿੱਚ ਸਿਡਨੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਅਤੇ ਆਸਟਰੇਲਿਅਨ ਓਪਨ ਮੈਚ ਜਿੱਤ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਮਹਿਲਾ ਡਬਲਜ਼ ਟੈਨਿਸ ਦੀ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਸਿਖਰ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 36ਵੀਂ ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਤੀਜੀ ਜਿੱਤ ਹੈ।ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਵਾਂ ਵਰਲਡ ਰਿਕਾਰਡ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਹੋਣਹਾਰ ਭਾਰਤੀ ਖਿਡਾਰਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਵਧਾਈ।

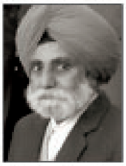

NEW LIFE MEMBER OF "SAINI BHAWAN"

Gurcharan Singh
Asstt. Manager Magazine

Continued.......

467 . Smt. Pritam Kaur Bheora
W/o Late S. Amar Singh Bheora
187, G.Z.S. Nagar, Ropar
Profession : Retd. Govt. Empl.

468 Smt. Vijay Lakshmi Saini
W/o Late Sh. Harish Chander
#1585, Gandhi Chowk, Ropar
Profession : Retd. Govt. Empl.

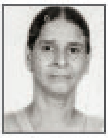

469. Dr. Sukhdev Singh
M/s J.K. Palace, Balachaur
Distt. S.B.S. Nagar
Qualification : B.Sc. (Agri.)
Retd. Chief Agri. Officer

470. Sh. Chander Shekhar Saini
S/o Sh. Ajit Ram Saini
3039, Bela Road, Ropar
Qualification : B.E. (Elec.), MBA
Retd. Dy. Chief Engg. (PSPCL)

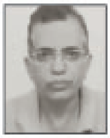

471. S. Bahal Singh
S/o Late Sh. Ram Ditta
V.P.O. Phoolpur Grewal (Ropar)
Retd. Divisional Head Draftsman

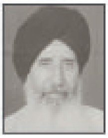

472. Sqn. Ldr. Manjit Singh Pabla
S/o Late S. Amar Singh
2729, Sec. 37-C, Chd.
Qualification : B.A.,
Dip. Radio Officer & Profic. class 2nd & Telecom.

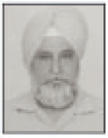

473. S. Jagtar Singh
S/o S. Balbir Singh
Vill. Parhi, P.O. Mianpur (Ropar)
Qualification : B.E.M.S.
Profession : Business

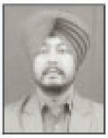

474. S. Jagdev Singh Panghliya
S/o Late S. Hardial Singh
1101, Phase 9, S.A.S. Nagar
Qualification : Graduation
Retd. Warrant Officer (I.A.F.)

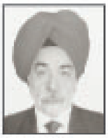

475. S. Raminder Singh
S/o Late S. Sher Singh
Vill. Hussainpur, Distt. Ropar
Qualification : B.A., ITI
Profession : J.E. (PSPCL)

476 . S. Tarlochan Singh
S/o S. Rakha Singh
2509, Sec. 71, S.A.S Nagar
Qualification : Post Graduate & Diploma (Mechanical)
Profession : Retd. I.A.F. Officer

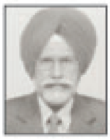

477. S. Inderjit Singh
S/o S. Joginder Singh
361, Dashemsh Nagar, Ropar
Profession : LIC Consultant

478. Varinderjit Singh
S/o S. Surjit Singh
Sadabart, Nangal Road, Ropar
Qualification : B.A. LL.B.
Profession : Advocate

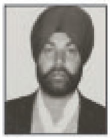

479. S. Mohinder Singh
S/o S. Chanan Singh
69, Nanakpura, Ropar
Retd. Govt. Employee

480. Miss. Kamaljeet Kaur
D/o S. Baldev Singh
Asha Nagar, Kandiwali
East Mumbai
Qualf. : M.Sc. (Elec.) B.Ed.
Profession : Lect. in College

TRAINING SCHOOLS BEING RUN BY SAINI BHAWAN RUPNAGAR

1. **Tailoring & Embroidery School**
2. **Computer Training School**
3. **Beautician Art Centre**
4. **Fashion Designing Centre**

MAIN FEATURES

1. Protective Environment For Girls.
2. Highly Qualified Staff.
3. Nominal Fee.
4. Special Concession For Poor.
5. Ultra Modern Equipment.
6. Facility of Short Term & Long Term Courses according to need.

ਧੱਕੜ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਆਗੂ

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ

ਡਾ. ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ
ਪਟਿਆਲਾ

ਸੱਤਵੇਂ ਅੱਠਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਫ਼ਿਜ਼ਾ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੀ ਸੁਗੰਧੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰੀਏ ਚੌਧਰੀ ਦੀ ਜਿਸ ਨੇ ਜਵਾਨੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਈ, ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਹ-ਘੁੱਟ ਕੋਠੜੀਆਂ ਵਿਚ ਅਨਮੁੱਲੇ ਸਾਲ ਬਿਤਾਏ, ਇਕ ਮਸੀਹੀ ਨੇਤਾ ਬਣ ਕੇ ਵਿਚਰਿਆ। ਜਾਤਾਂ ਬਰਾਦਰੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ, ਹਰ ਇਕ ਦਾ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ,ਕ੍ਰਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਾਅਰਾ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਜ਼ਾਲਮ ਨਾਲ ਦੋ ਹੱਥ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਨਿਰਭੈ, ਦਲੇਰ, ਸੂਰਮਾ ਅਤੇ ਸ਼ੀਂਹ ਵਾਂਗ ਗਰਜਣ ਵਾਲਾ ਉਹ ਇਕ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਮਰਜੀਵੜਾ ਬਣ ਕੇ ਅਜੀਵਨ ਜੀਵਿਆ। ਪ੍ਰਤਿਬੱਧਤਾ ਭਾਵੇਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸੀ, ਸੰਯੁਕਤ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ। ਸੌੜੀ ਸਿਆਸਤ, ਸਵਾਰਥੀ ਰੁਚੀ ਅਤੇ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਉਹ ਸਦਾ ਅਭਿੱਜ ਹੀ ਰਿਹਾ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ 14 ਨਵੰਬਰ 1917 ਨੂੰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। 14 ਨਵੰਬਰ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਦਿਨ ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਜਿਹਾ ਯੁੱਗ ਪੁਰਸ਼ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਉੱਥੇ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗਾ ਲੋਹ ਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਇਸ ਦਿਨ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਇਆ।ਸ਼ਾਇਦ ਘਾਲਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਦੋਜਹਿਦ ਭਰਪੂਰ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਸੁਮੇਲ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੀ ਉੱਚਤਾ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ਬਣਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਚੌਧਰੀ ਜੋਤੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ੀਸ਼ ਮਹਿਲ ਮੁਹੱਲੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਦੁਕਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਵਕਤਾਂ ਦੀਆ ਸਭ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਉਪਲੱਬਧ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਪਿਤਾਮੇ ਰੱਜੇ ਪੁੱਜੇ ਲੋਕ ਸਨ ਪਰੰਤੂ ਇਕ ਉਲੇਖਯੋਗ ਘਟਨਾ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਕੱਟੜਵਾਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਅਬਾਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਫ਼ਸਾਦ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਫ਼ਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ ਤਨਾਊਂ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਅੰਦਰ ਛੁਪੀ ਨੇਤਾ ਭਾਵਨਾ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋ ਉੱਠਦੀ। 20 ਸਾਲ ਦੀ ਜਵਾਨ ਉਮਰੇ ਤਾਂ ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦਾ ਮਿਉਸਪਲ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ।

ਦਸਵੀਂ ਤਕ ਵਿਦਿਆ ਡੀ.ਏ. ਵੀ. ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ 'ਚ ਹੱਥ ਵਟਾਇਆ ਪਰੰਤੂ ਕੁਝ ਉਚੇਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨੇ ਟਿਕਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਫਲਸਰੂਪ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡ ਤੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ ਤਿਆਗ ਕੇ ਉਹ ਚੌਧਰੀ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਅਤੇ ਚੌਧਰੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਜਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਘਟਨਾ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਸੰਬੰਧੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਅਣਖੀਲੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਉੱਭਰੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਰੇਆਮ ਜੱਹਾਦ ਛੇੜਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਨਾਮਵਰ ਹਸਤੀਆਂ ਨੇ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ, ਮੁਲਤਾਨ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਆਦਿ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਬੰਦੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਲਸੇ ਜਲੂਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕ-ਰਾਇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਹਾਸਿਲ ਹੋਈ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਸਥਾਨਕ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਸੁਲਝਾਉ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਦੋਜਹਿਦ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਮਾਇਕ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ ਪਰੰਤੂ "ਜਬੈ ਬਾਣ ਲਾਗੈ ਤਬੈ ਰੋਸ ਜਾਗੈ" ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤਿ ਇਹ ਰੋਹ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਜਵਲਿਤ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ।

ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਯਥਾਯੋਗ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਉਦੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਪਸੀਜ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਬਿਗਲ ਵੱਜ ਗਏ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਕਤਲੇਆਮ, ਮਾਰ ਵੱਢ, ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ, ਅਤੇ ਇੱਜ਼ਤ-ਆਬਰੂ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲੱਗ ਗਏ। ਲੱਖਾਂ ਬੇ-ਘਰੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਦਾ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ, ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਦੀਆਂ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕ ਅਤੇ ਦੀਨ ਦੁਖੀਆ ਦੇ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈਣੀ ਉਸ ਦੇ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲੇ ਰੁਝੇਵੇਂ ਸਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਸਮੇਂ ਆਈਆਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਸਮੇਂ ਨਪੀੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਬਣਿਆ। ਉਹ ਰਾਤ ਦਿਨ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਚੱਤੋ ਪਹਿਰ ਘੁੰਮਿਆ, ਫਿਰਿਆ, ਗਿੜਿਆ ਅਤੇ ਸਾਹ ਉਦੋਂ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਠੰਢ ਠੰਢੋਰਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅਜੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਮਾਂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪਏ, ਅਜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਅਜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਤੋਰ ਸਾਂਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ ਕਿ 30 ਜਨਵਰੀ 1948 ਨੂੰ ਇਕ ਹਿਰਦੇਵੇਧਕ ਕਾਂਡ ਵਾਪਰ ਗਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗ਼ਮ ਗ਼ਲਤ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਬਾਪੂ ਗਾਂਧੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ,

ਆਪਣਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬੇਮਿਸਾਲ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟੇ ਰੋਲ ਦਿੱਤਾ, ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਮੱਤਭੇਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ, ਪਾਰਟੀ ਦੋਫਾੜ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। 1949 ਵਿਚ ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਰਾਇਣ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਵਿਚ ਹਿਸਾਰ ਵਿਖੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਾਨਫਰੰਸ ਜੋੜੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਜਮਾਤ ਦੀਆਂ ਗ਼ਲਤ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਰਾਇਣ ਅਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੱਝਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਸੀ। ਡਾ.ਰਾਮ ਮਨੋਹਰ ਲੋਹੀਆ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਸ਼ੋਕ ਮਹਿਤਾ ਆਦਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵੀ ਜਾਣਾ ਪਿਆ।

ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਚੋਣਾਂ(1952) ਅਤੇ ਭੀਮ ਸੈਨ ਸੱਚਰ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਟੁੱਟਣ ਕਰ ਕੇ ਹੋਈਆਂ 1955 ਦੀਆਂ ਮੱਧਕਾਲੀ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗ਼ਲਤ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਡੱਟ ਕੇ ਮੁਖ਼ਾਲਫ਼ਤ ਕੀਤੀ ਭਾਵੇਂ ਦੋਵੇਂ ਵਾਰੀ ਜਿੱਤ ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਰਹੀ। ਸਿਆਸੀ ਹਾਰ ਜਿੱਤ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਉਤਾਰ ਚੜ੍ਹਾਅ ਜਾਣਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਹੀ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਾਜਬੀ ਲੋਕ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਘੋਲ ਕੀਤਾ। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਿਰਕੱਢ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਸ਼ਹਿ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਖ਼ੂਬ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਭਿਜਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰਿਹਾਈ ਉਪਰੰਤ ਫਿਰ ਡੀ.ਸੀ. ਨਾਲ ਤਕਰਾਰ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਮੁੜ ਜੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਈ ਪਰੰਤੂ ਹੱਕ ਸੱਚ ਖ਼ਾਤਿਰ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਖ਼ਾਤਿਰ ਆਖਿਰ ਡੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਾਜਿਬ ਮੰਗਾਂ ਸਵੀਕਾਰਨੀਆਂ ਹੀ ਪਈਆਂ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਤ ਵਧ ਗਈ। ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਅਜੇ ਇਸ ਕੁੰਦਨ ਨੂੰ ਕੁਠਾਲੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਨਿਖਾਰਨਾ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਲੋਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਜਿੱਤਾਂ ਹਾਰਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਨਵੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਪਾਉਂਦਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਖ਼ੀਰ 1957 ਵਿਚ ਉਸੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਚੌਧਰੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਟਿਕਟ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਜਾ ਝੰਡਾ ਗੱਡਿਆ (ਭਾਵੇਂ ਵਿਰੋਧੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਹੀ)। ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੂੰਹਫੱਟਤਾ, ਨਿਧੱੜਕਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਤੋਂ ਹਰ ਸਰਕਾਰ ਤ੍ਰਾਂਹਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਹਰ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਰ ਹੀਲਾ-ਵਸੀਲਾ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਉਸ ਨੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ਾਂ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਪਾਲੀ।

1962 ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਫਿਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਤੋਂ ਹਾਰ ਗਿਆ ਪਰੰਤੂ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਡੀ.ਏ.ਵੀ. ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਇਕ ਡਿਗਰੀ ਤੇ ਬੀ.ਐਡ.ਕਾਲਜ, ਇਕ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜੀ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਆਸ਼ਰਮ ਵਾਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਕੁਝ ਬਾਹਰਲੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਡੀ.ਏ.ਵੀ. ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਖ਼ਾਸੀ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲੀ, ਸਰਕਾਰੀ ਲਾਠੀਆ ਖਾਧੀਆਂ ਪਰ ਆਪਣੇ ਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਦਾ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਫਿਰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਲੈ ਗਈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਫੇਰ ਜਿੱਤਿਆ ਅਤੇ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਵਜ਼ੀਰੀ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਨ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਬਦਲਣ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਿਕਾਰਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਪ੍ਰਤਿਬੱਧਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ।ਛੇਤੀ ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਖੇਰੂੰ ਖੇਰੂੰ ਹੋ ਜਾਣ ' ਤੇ ਫਿਰ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਚੋਖੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। 1972 ਦੀਆ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਮਾਸਟਰ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਇੰਦਰਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕਾਲ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਿਆ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਕੱਟੀਆਂ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਵੱਡੇ ਸਮਰੱਥ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕਈ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਸੰਸਿਆਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਵੀ ਹੋਈ। ਇੱਥੋਂ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਬੜਾ ਮਾਰੂ ਅਸਰ ਹੋਇਆ। 19 ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਪਿੱਛੋਂ ਬਣੀ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੁਖੀ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਐਮ.ਪੀ.ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਚੋਣ ਜਿੱਤੀ।

ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਮੱਤਭੇਦਤਾ ਕਾਰਨ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਸੰਗਠਿਤ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਹੀ ਖੇਰੂੰ ਖੇਰੂੰ ਹੋ ਗਈ। ਚੌਧਰੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੋਕਦਲ ਦਾ ਜਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। 1980 ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਕੇਂਦਰੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਐਮ.ਪੀ. ਦੀ ਚੋਣ ਹਾਰ ਗਿਆ।ਇੰਵ, ਜਿੱਤਾਂ ਹਾਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਨਿਰੰਤਰ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰੰਤੂ ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬੇਨਿਆਜ਼ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ, ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ, ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਜੂਝਦਾ ਰਿਹਾ, ਜਤਨਸ਼ੀਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਸਿਦਕਦਿਲੀ ਨਾਲ ਸੱਚਾ ਸੁੱਚਾ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਅਤੇ ਨਿਧੜਕ ਆਗੂ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਜੀਵਨ ਦਾ ਵਧੀਆ ਹਿੱਸਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਵਾਰਿਆ ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਦੇ ਇਵਜ਼ ਵਿਚ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ/ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਭੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਵੀਕਾਰਿਆ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਦਕ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਜੋਂ 26 ਜਨਵਰੀ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਿਵਸ ਸ਼ਾਹੀ ਸ਼ਾਨੋ-ਸ਼ੌਕਤ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ।

1978 ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਫੈਲਿਆ ਅੱਤਵਾਦੀ ਦੌਰ

ਇਸ ਪ੍ਰਾਂਤ ਲਈ ਕਾਲਾ ਦੌਰ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਹੱਸਦੇ ਵੱਸਦੇ ਰੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਲਿਜਾ ਸੁੱਟਿਆ ਸਗੋਂ ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਖੋਹੇ ਗਏ ਲੋਕ ਸੇਵਕਾਂ ਅਤੇ ਸੁਹਿਰਦ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਦੀਵੀ ਨੀਂਦ ਸੁਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜਨੀਤਕਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਸਮੱਸਿਆ ਇਕ ਦੀਰਘ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋ ਨਿੱਬੜੀ ਜਿਸ ਦੇ ਖ਼ੂੰਖਾਰ ਪੰਜਿਆਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਅਨੇਕ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਜਕੜ ਲਿਆ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈਣ ਲੱਗੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੈਂਕੜੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਉਪਰੰਤ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਾਏ ਗਏ ਪਾੜੇ ਨੇ ਸਾਡੇ ਇਸ ਜਾਂਬਾਜ਼ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਹਲੂਣ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਓਹ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਸ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਇਕਮੁਠਤਾ ਲਈ ਜਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਇਆ। ਆਖ਼ਰ ਇਸ ਆਤੰਕਵਾਦੀ ਸਰਾਲ ਨੇ 10 ਮਈ 1985 ਨੂੰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਰੂਹੇ ਰਵਾਂ ਇਸ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਨਿਗਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਲੰਮੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਜਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਮਹਾਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਅਨੇਕ ਨਾਮੀ ਅਤੇ ਸਿਰਕਰਦਾ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਅਜੀਵਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸਪੂਤ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਤ੍ਰਾਸਦਿਕ ਅੰਤ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਮਿਹਣਾ ਹੈ ਸਾਡੇ 'ਤੇ। ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ 'ਤੇ। ਜਿਹੜੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲੜਦੇ ਭਿੜਦੇ ਰਹੇ, ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਗੋਲੀਆਂ ?ਕਤਲ ? ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ ਸਾਡੀ ਜ਼ਮੀਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਲਾਹਨਤ ਹੈ ਸਾਡੀ ਤੰਗ ਸੋਚਣੀ 'ਤੇ।

ਨਿਰਸੰਦੇਹ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਸਦਾ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਰਹੀ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸੁਯੋਗ ਨੇਤਾ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਡੀ.ਏ. ਵੀ. ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਰੂਹ ਫੂਕੀ ਪਰੰਤੂ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਉੱਧਾਰ ਹਿਤ ਉਹ ਸਦਾ ਕਾਰਜ਼ਸ਼ੀਲ ਰਿਹਾ, ਜਨਤਾ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ। 1984 ਵਿਚ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਸੈਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸੰਮੇਲਨ ਵੀ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇੰਵ, ਆਪਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਪ੍ਰਤਿ ਆਪਣੀ ਵਫਾਦਾਰੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਕਮਲ ਚੌਧਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਐਮ.ਪੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਕਦਮਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਮਰਚੈਂਟ ਨੇਵੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਕ ਪੁੱਤਰੀ ਡਾਕਟਰ ਹੈ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ਮਈ ਵਿਅਕਤਿਤਵ 'ਤੇ ਸੈਣੀ ਸਮਾਜ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗੌਰਵਵੰਤ ਰਹੇਗਾ ਜ਼ੋ ਅਜੀਵਨ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀ,ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਰਿਹਾ।

ਬਾਰ'ਚ ਲਿਖ ਕੇ“ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ”
ਕਰਨ ਸਵਾਗਤ ਕਿੱਦਾਂ ਦੇ,
ਅੰਦਰੋਂ ਕੁੰਡਾ ਲਾ ਬਹਿੰਦੇ ਨੇ,
ਲੋਕ ਆਪ ਮਕਾਨਾਂ ਦੇ। – ਜੀਤ ਕੰਮੇਆਣਾ

ਗ਼ਜ਼ਲ

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ
-ਨੰਗਲ

ਜਦੋਂ ਝਾਂਜਰ ਛਣਕਦੀ ਹੈ,
ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਕਿਸੇ ਕੈਦੀ ਦੀ ਬੇੜੀ ਦਾ ਸ਼ਰਾਰਾ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਇਹ ਜਾਨਣ ਜਾਣਨੇ ਵਾਲੇ ,ਇਹ ਸਮਝਣ ਸਮਝਣੇ ਵਾਲੇ,
ਬੁਲਾਵਾ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਤੂੰ ਛਿੱਲੜ ਚਾਰ ਦੇ ਕੇ,ਸਮਝ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਸਹਾਰਾ ਤੈਂ,
ਸਹਾਇਤਾ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,ਸਹਾਰਾ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਜਿਨ੍ਹੂੰ ਦੋ ਵਕਤ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦੇ ਲਾਲੇ ਹੋਣ,ਉਹ ਜਾਣੇ,
ਅਯਾਸ਼ੀ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਤੇਰੀ ਹਸਤੀ ਹੈ ਕੀ 'ਸੈਣੀ' ਤੂੰ ਭੁੱਲਦਾ
ਕਿਉਂ ਏਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ,
ਟਟਹਿਣਾ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤਾਰਾ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਚੇਤਰ ਤੋਂ ਚੇਤਰ

ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬੜਵਾਲ
ਟਰਾਂਟੋ (ਕੈਨੇਡਾ)

ਚੇਤ ਦੇ ਗਲ ਲਗ ਕੇ ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਹੱਸਦੀ ਹੈ ਹਾਸੇ
ਚਮੇਲੀ ਦੇ ਜੋ ਫੁੱਲ ਖਿੜਦੇ ਨੇ ਲਗਦੇ ਵਾਂਗ ਪਤਾਸੇ
ਡੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਏ ਮਹਿਕਾਂ ਦਾ ਰਸ।
ਵਿਸਾਖ ਦੇ ਗਲ ਲਗ ਕੇ ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਵਾਢੀ
ਹਰ ਅੰਨ ਦਾਤਾ ਇਹੋ ਸੋਚੇ ਰਹਿ ਨਾ ਜਾਵਾਂ ਫਾਡੀ
ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕੌਮ ਸਿਰਜੀ ਸੀ ਸਾਡੀ
ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਹੀ ਵਾਰਾਂ ਗਾਉਂਦੇ ਢਾਡੀ
ਮੇਲੇ ਲਗਦੇ ਦੁਨੀਆ ਜਾਣੇ ਰੌਣਕ ਹੁੰਦੀ ਤੁਹਾਡੀ।
ਜੇਠ ਦੇ ਗਲ ਲਗ ਕੇ ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਕਰੇ ਅਰਜੋਈ
ਸੂਰਜ ਦੀ ਅੱਗ ਤਪਕੇ ਧਰਤੀ ਸੜਕੇ ਕੋਲਾ ਹੋਈ
ਸ਼ਿਖਰ ਦੁਪਿਹਰੇ ਬਲਦੀਆਂ ਅੱਗਾਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲੇ ਕੋਈ
ਹਰ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ ਨੂੰ ਲੈਣੀ ਪੈਂਦੀ ਰੁਖਾਂ ਥੱਲੇ ਢੋਈ
ਗਰਮ ਰੁਮਕੀਆਂ ਵਾਲੀ ਵਗਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਇਕ ਚੋਈ।

ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਯੋਗ ਸਿੱਖਿਆ

ਯੋਗ ਆਸਣ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ?

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸੈਣੀ

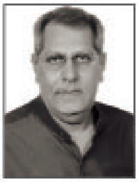

20ਵੇਂ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਇਕਾਗਰਤਾ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਯੋਗ ਆਸਣਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਯੋਗ ਦੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸਰੀਰ ਦੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਹੱਥਲੇ 21ਵੇਂ ਅੰਕ 'ਚ ਯੋਗ ਦੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇਂਦਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਯੋਗ ਆਸਣਾਂ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰ-ਬਿੰਦੂ : ਚੱਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਯੋਗ ਆਸਣਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਸਾਧਕ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਚੰਦ ਲੱਗਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਮਨ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਹੱਟ ਕੇ ਉਸ ਅੰਤਰੀਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮਨ ਦੀ ਚੰਚਲ ਆਦਤ ਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇੱਕ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਸਥਿਰ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਣ ਨਾਲ ਹੀ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰਾਂ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਪਨਾਉਣ ਨਾਲ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਦੋਨੋਂ ਸਥਿਰ ਹੋਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਸਣ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਉਪਲਬਧੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਤੇ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੇਂਦਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਰੀੜ੍ਹ ਤੇ ਅਤੇ ਦੋ ਉੱਪਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ-

(1) ਮੂਲਾਧਾਰ ਚੱਕਰ- ਰੀੜ੍ਹ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਕੋਲ ਮਲਦੁਆਰ ਅਤੇ ਜਣਨਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੱਤ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਲਮੂਤਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਕਾਸਿਤ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

(2) ਸਵਾਧਿਸ਼ਠਾਨ ਚਕੱਰ- ਜਣਨਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਮੂਲ ਦੇ ਪਿਛੇ ਰੀੜ੍ਹ ਉਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਜਲ ਤੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। ਸੰਪੂਰਣ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਖੂਨ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(3) ਮਣੀਪੁਰ ਚੱਕਰ-ਇਹ ਨਾਭੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਰੀੜ੍ਹ ਉੱਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਜੋਕਿ ਅਗਨੀ ਤੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਣ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ। ਭੋਜਨ ਦਾ ਰਸ ਕੱਢਣਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(4) ਅਨਾਹਦ ਚੱਕਰ-ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਰੀੜ੍ਹ ਉੱਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਯੂ ਤੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਪੂਰਣ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ੁਧ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(5) ਵਿਸ਼ੁਧੀ ਚੱਕਰ-ਕੰਠ ਦੇ ਪਿੱਛੇ, ਰੀੜ੍ਹ ਦੇ ਉਪਰ, ਇਹ ਅਕਾਸ਼ ਤੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਖਾਲੀ ਸਥਾਨ ਹਨ ਉਹ ਅਕਾਸ਼ ਤੱਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ।

(6) ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ- ਜਿਥੇ ਤਿਲਕ ਜਾ ਬਿੰਦੀ ਲੱਗਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਲੱਗਭਗ ਡੇਢ ਇੰਚ ਅੰਦਰ। ਸਾਰੇ ਚੱਕਰਾਂ ਦਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਕ ਬਿੰਦੂ ਹੈ। ਮਸਤੱਕ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਦਾ ਸੁਚਾਰੂ ਰੂਪ ਨਾਲ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਤਾ ਹੈ।

(7) ਸਹਿਰਸਾਰ ਚੱਕਰ- ਕਪਾਲ ਦੇ ਥੱਲੇ (ਸਿਰ ਵਿੱਚ) ਸਥਿਰ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੰਦਬੋਧਕ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਇਸ ਕੇਂਦਰ ਉੱਤੇ ਸਥਿਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਸਣ :

(1) ਗਰੁੜ ਆਸਣ:- ਗਰੁੜ ਇੱਕ ਪੰਛੀ ਹੈ। ਇਸ ਆਸਣ 'ਚ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਗਰੁੜ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਗਰੁੜ ਆਸਣ ਹੈ।

ਗਰੁੜ ਆਸਣ 'ਚ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਲੰਬਵੱਤ (Perpendicular) ਖਿਚਾਓ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਮਰ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਭਾਗ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇ ਕਮਰ ਦਰਦ, ਸਲਿਪ ਡਿਸਕ ਆਦਿ। ਅੰਡ ਕੋਸ਼ (Testicles) ਵ੍ਰਿਧੀ ਅਤੇ ਹਰਨੀਆਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਠੀਆ, ਸਾਇਟਕਾ, ਗੋਡੇ, ਜੋੜਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੱਥ ਕੰਬਣੇ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਾੜੀ ਮੰਡਲ ਪੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਰ ਤੱਕ ਚਲਣ ਜਾਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿਨ ਵਾਲੀ ਥੱਕਾਨ ਮਿਟਦੀ ਹੈ। ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਗਿਲਟੀ ਠੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁੱਦਾ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਵਿਧੀ:-ਆਪਣੇ ਆਸਣ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਵੋ। ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਕੇ ਖੱਬੇ ਪੈਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਰੱਸੀ ਦੇ ਵੱਟ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਪੇਟੋ। ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਉੱਪਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਲਪੇਟੋ। ਦੋਵੇਂ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਹਥੇਲੀਆਂ ਆਪਸ 'ਚ ਮਿਲ ਜਾਣ ਤਾ ਨੱਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੋ। ਸਾਹ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੇ ਹੋਏ ਸਮਰੱਥਾ ਸਥਿਤੀ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਜੰਘਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਓ। ਇਹੀ ਕਿਰਿਆ ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਅਤੇ ਪੈਰ ਨਾਲ ਕਰੋ। ਇਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹਰੇਕ ਦਿਸ਼ਾ 'ਚ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਤੱਕ ਕਰੋ। ਇਸ ਅਵਸਥਾਂ ਵਿੱਚ ਮੂਲਬੰਧ ਲਾਭਦਾਇਕ ਰਹੇਗਾ। ਪੂਰਨ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਸਾਹ ਸਹਿਜ ਕਰ ਲਓ। ਧਿਆਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ- ਸਵਾਦਿਸ਼ਠਾਨ ਚੱਕਰ।

(2) ਅਸ਼ਵਤਥ ਆਸਣ:- ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਲਈ ਇਸ ਆਸਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮੱਹਤਵ ਹੈ। ਕਾਰਨ, ਇਸ ਆਸਣ ਨੂੰ ਗਰਭ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਖ਼ੂਨ-ਚੱਕਰ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰਸਵ ਪੀੜ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਰੀੜ੍ਹ ਉੱਤੇ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਮਰ ਦੇ ਵਿੱਚਲੇ ਭਾਗ ਦਾ ਦਰਦ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਧੀ:-ਦੋਵੇਂ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਵੋ। ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਹੋ ਸੱਕੇ ਪਿੱਛੇ ਲੈ ਕੇ ਉਪਰ ਚੱਕੋ। ਨਾਲ ਹੀ ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਲਿਜਾਕੇ ਦਰਤੀ ਦੇ ਸਮਾਨਅੰਤਰ ਰੱਖੋ। ਹਥੇਲੀ ਦਾ ਰੁੱਖ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵੱਲ ਹੋਵੇ। ਸਾਹ ਸਮਾਨ ਰਹੇ। ਇਸ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪੈਰ ਨਾਲ ਦੁਹਰਾਓ। ਧਿਆਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ- ਸਵਾਦਿਸ਼ਠਾਨ ਚੱਕਰ।

(3) ਅਰਧਚੰਦਰ ਆਸਣ:- ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅੱਧੇ ਚੰਦ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਜੇ-ਖੱਬੇ ਗੋਲਾਈ ਵਿੱਚ ਮੋੜਨੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਅਰਧਚੰਦਰ ਆਸਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੇਟ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਸੌਖਾ ਅਤੇ ਉਪਯੋਗੀ ਆਸਣ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਆਂਤ ਨੂੰ ਸੱਜੇ-ਖੱਬੇ ਵੱਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਕਬਜ਼ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰੀੜ੍ਹ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਲੀ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਸਨਾਯੂਮੰਡਲ ਪੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਿਤੰਭ (Buttocks) ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਓਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਥੇ ਦੀ ਵਧੀ ਹੋਈ ਚਰਬਿ ਘੱਟਦੀ ਹੈ। ਛਾਤੀ ਚੌੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੋਢੇ, ਜੰਘਾਵਾਂ ਤੇ ਪਸਲੀਆਂ ਠੀਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਵੱਧਦੀ ਹੈ।

ਵਿਧੀ:- ਆਪਣੇ ਆਸਣ ਉੱਤੇ ਅੱਡੀ-ਪੰਜੇ ਮਿਲਾਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਵੋ, ਦੋਵੇਂ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਹਥੇਲੀਆਂ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਮਿਲਾ ਲਓ ਅਤੇ ਸਾਹ ਭਰਦੇ ਹੋਏ ਤਾਣ ਦਿਓ। ਸਾਹ ਰੋਕਦੇ ਹੋਏ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਝੁੱਕੋ। ਸਾਹ ਛੱਡਦੇ ਹੋਏ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਵਾਪਸ ਆਓ। ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਕਰੋ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਗੇ ਨਗ ਝੁੱਕੋ। ਧਿਆਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਮਣੀਪੁਰ ਚੱਕਰ।

ਸਾਵਧਾਨੀ-ਹਿਰਦਾ, ਦਮਾ, ਉੱਚ ਖ਼ੂਦਬਾਅ ਦੇ ਰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਿਰਿਆ ਆਸਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

(4) ਤ੍ਰਿਕੋਣ ਆਸਣ:-ਇਸ ਆਸਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤਿਕੋਣੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਤਿਰਕੋਣ ਆਸਣ ਹੈ। ਇਸ ਆਸਣ ਨੂੰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਹਲਕਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਰੀੜ੍ਹ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਆਲੇ- ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੱਥ, ਪੈਰ, ਪਿੱਠ ਤੇ ਗਰਦਨ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਇਸ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੁਰਸ਼ਾ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਆਸਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਨਾਲ ਉਪਯੋਗੀ ਹੈ। ਪੱਸਲੀਆ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਕੇ ਉਸਦੇ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹੀ ਵਾਧੂ ਚਰਬੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੇਡੂ ਵਿੱਚ ਸਥਿੱਤ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਦਾ ਟੇਢਾਪਨ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਕਰ, ਗੁਰਦੇ, ਪੈਨਕਿਰਿਆਜ਼ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਆਂਤ ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫੇਫੜੇ ਵਿੱਚ ਜਿਆਦਾ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸਾਹ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੱਧਦੀ ਹੈ।

ਵਿਧੀ-ਆਪਣੇ ਆਸਣ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਵੋ। ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੋਢਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜਿਆਦਾ ਫਾਸਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕੋ ਅਤੇ ਸਾਹ ਭਰਦੇ ਹੋਏ ਅਸਮਾਨ ਵੱਲ

ਬਾਕੀ ਸਫਾ 30 ਤੇ......

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵੱਖਰੀ

• ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਦੀ **ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੱਧੂ** ਨੂੰ ਅਸਟ੍ਰੇਲੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।ਉਹ ਇਸ ਉੱਚ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਪੰਜਾਬਣ ਹੈ।ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਆ ਵਸਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ।ਫਿਰ ਉਹ ਅਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਆ ਗਏ ।ਇੱਥੇ ਹੀ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਇਕਨਾਮਿਕਸ ਵਿੱਚ ਪੋਸਟਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਐੱਲ.ਐੱਲ.ਬੀ.ਦੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀਆਂ।ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿੱਚ ਰੂਸ ਅਤੇ ਸੀਰੀਆ ਦੇਸ਼ਾਂ'ਚ ਉੱਚ ਅਹੁਦਿਆਂ'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਦੇ ਦਸਤਾਰਧਾਰੀ ਸਿੱਖ **ਸ.ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕੁਆਲਾਲੰਪੁਰ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਲਗਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਮਾਣ ਵਧਾਇਆ ਹੈ।ਮੁਸਲਿਮ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਉਚਾ ਅਹੁਦਾ ਨਸੀਬ ਹੋਇਆ ਹੈ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨਾਨਾ ਸ.ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ।ਸ.ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੀ.ਐੱਸ.ਸੀ.ਮਲਾਇਆ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਅਤੇ ਐੱਲ.ਐੱਲ.ਬੀ. ਬਕਿੰਘਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਸੀ ਪਗੜੀਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਅਦਾਕਾਰ **ਵਾਰਿਸ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਜੇਤੂ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਾਲ ਮੈਕਸੀਕੋ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨਿਊਯਾਰਕ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ।ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਗੜੀ ਉਤਾਰ ਕੇ ਚੈਕਿੰਗ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।ਏਅਰ ਮੈਕਸੀਕੋ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਸਬੰਧੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਗਲਤੀ ਦੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੀ ਹੈ।ਇਹ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੈ।

ਸਫਲਤਾ 'ਤੇ ਵਧਾਈਆਂ

*ਸੈਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਕੌਂਸਲਰ **ਸ.ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬੁਟਰੇਲਾ** ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਮੇਅਰ ਚੁਣੇ ਗਏ ਹਨ।ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੋਪੜ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਆਪਣੇ ਇਸ ਹੋਣਹਾਰ ਸਪੂਤ ਦੀ ਮਾਣਮੱਤੀ ਸਫ਼ਲਤਾ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਵਧਾਈ।ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਬਖ਼ਸ਼ੇ।

ਸੈਣੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਪਿੰਡ

ਰਾਮਸਰਨ ਮਾਜਰਾ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਲਵੀ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ (ਹਰਿਆਣਾ) ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਪਿੰਡ ਰਾਮਸਰਨ ਮਾਜਰਾ ਰਿਆਸਤ ਲਾਡਵਾ ਦਾ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਵਸੋਂ 4500 ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ 95 ਫੀਸਦੀ ਸੈਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਹੈ। ਬਾਬੈਨ ਬਲਾਕ ਦੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸੇਬੇ ਨਾਲ ਕਈ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸਤਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪਠਾਣਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪਠਾਣ ਮਾਜਰਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਿਹਾ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਮੋੜ੍ਹੀ ਅਬਦੁਲਾ ਦੌਲਾ ਖਾਨ ਨਾਮ ਦੇ ਪਠਾਣ ਨੇ ਗੱਡੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਰਿਆਸਤਾਂ ਕਾਇਮ ਹੋਈਆਂ ਉਦੋਂ 1775 ਈਸਵੀਂ ਦੇ ਲਗਪਗ ਰਿਆਸਤ ਲਾਡਵਾ ਤੇ ਕਰੋੜਸਿੰਘੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਅਹਿਮ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਹਿਸ਼ਤੀ ਪਠਾਣ ਸਿਰ ਲੁਕਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਰਹਿੰਦ ਨੂੰ ਕੂਚ ਕਰ ਗਏ। ਕੁਝ ਅਸਰ ਰਸੂਖ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣ ਸ਼ਾਹਬਾਦ ਦੀ ਪਰਜਾਪਤੀ ਵਾਲੀ ਗਲੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਮੰਦਰ ਵਿਚਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਆਬਾਦ ਹੋਏ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਪਠਾਣ ਮੁਹੱਲੇ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮਸਜਿਦ ਅੱਜ ਵੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਠਾਹਰ ਰਹੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਨੇ ਆਖ਼ਕਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਾ ਜਾਮਾ ਪਾ ਹੀ ਲਿਆ। ਸਬੱਬ ਨਾਲ ਬਨੂੜ/ਖਰੜ ਦੇ ਕੁਝ ਮੋਹਤਬਰ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਨਿਕਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝਾਤ ਇਸ ਸੁੰਨਸਾਨ ਇਲਾਕੇ ਤੇ ਪਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਕ ਦਹਾਕਾ ਬਾਅਦ ਜਾਂ 1857 ਦੇ ਵਿਦਰੋਹ ਵੇਲੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾ-ਵਡੇਰਾ ਪਿੱਤਰ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਪਠਾਣੀ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਸੁੰਨੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਿਆ। ਇਹ ਰਾਮਸਰਨ ਨਾਮ ਦਾ ਸੱਜਣ ਸੈਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਨੂੜ ਖੇਤਰ ਦੇ ਖੇੜਾ ਮਾਣਕਪੁਰ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨੇੜਲੇ ਸਾਕ ਸਬੰਧੀਆਂ ਨਾਲ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਵਾਲੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰੀ ਵੀ ਸ਼ਮਿਲ ਸਨ)।ਪਠਾਣ ਮਾਜਰਾ ਪਿੰਡ ਅੱਪੜਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਠਾਣ ਮਾਜਰਾ ਤੋਂ ਸੈਣੀ ਮਾਜਰਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਰਸੇ ਬਾਅਦ ਸੈਣੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਰਾਮਸਰਨ ਮਾਜਰਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸੇਬੇ ਦੀ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਖਿੱਤਿਆਂ ਦੇ ਸੈਣੀ ਨੇ ਲਾਡਵਾ/ਬਾਬੈਨ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ 22 ਪਿੰਡ ਵਸਾਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਮੀਦਪੁਰ, ਦਧਾਣੀ, ਫਾਲਸੰਢਾ, ਭੁੱਖੜੀ ਤੇ ਕਸੀਖਲ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ।

ਪਿੰਡ ਰਾਮਸਰਨ ਮਾਜਰਾ ਦੇ ਮੋਢੀ ਰਾਮਸਰਨ ਸੈਣੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਰਾਮਸਰੂਪ,ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੋਹਣ ਲਾਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਮੁਤਾਬਕ 1870-74 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬਣੀ ਹਵੇਲੀ ਹੁਣ ਖੰਡਰ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਿਤਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਮਾਸਟਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ,ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ,ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ,ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ, ਰੌਸ਼ਨ ਲਾਲ ਤੇ ਕਲੀ ਰਾਮ ਨੇ ਵਿਦਿਅਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ ਹੈ। ਬਰਮਾ ਤੇ ਮਲਾਇਆ ਦੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤੇ ਖ਼ੂਨ ਵਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ਼ ਦੇ ਮਰਜੀਵੜੇ ਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ। ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੈਪਟਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ,ਸੂਬੇਦਾਰ ਧਰਮਪਾਲ ਤੇ ਜੈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਮ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ।

ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਲਘਰ, ਕੋਆਰਪਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰ,ਪਸ਼ੂ ਹਸਪਤਾਲ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਹੈ। ਸਾਲ 2014 ਵਿਚ ਐਨਸੀਈਆਰਟੀ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚੋਂ ਸਕੂਲ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਅਮੀਸ਼ਾ ਇਨਾਮ ਜੇਤੂ ਰਹੀ। ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਸਾਬਕਾ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਰੂਬੀ ਸੈਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਅਤੇ ਮਨੀਸ਼ਾ ਪੁੱਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਸਰੂਪ ਬਾਲਮੀਕੀ ਕੱਬਡੀ ਦੀਆਂ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਖਿਡਾਰਨਾਂ ਹਨ।

ਪਿੰਡ ਰਾਮਸਰਨ ਮਾਜਰਾ ਚੌੜਾਈ ਵਿਚ ਘੱਟ ਪਰ ਬਹੁਤੀ ਲੰਬਾਈ ਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਿਕਾਸੀ ਦੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਗਲੀਆਂ ਆਦਿ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖ਼ਰਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵਸੀਲਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਪੰਦਰਾਂ ਫੁੱਟ ਡੂੰਘੇ ਛੱਪੜ ਦੀ ਭਰਤ ਪਾ ਕੇ ਸਾਂਝਾ ਸਭਾ ਭਵਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ।ਬਾਕੀ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਛੱਪੜਾਂ ਤੇ ਮੋਟਰਾਂ ਨਾਲ ਦੂਸ਼ਿਤ ਪਾਣੀ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਪੁਹੰਚਾਇਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਜ਼ਰਬੇ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਪਿੰਡ ਨੂੰ 2010-11 ਦਾ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਸਵੱਛਤਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਛੱਪੜਾਂ ਦੀ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਗਲੀਆਂ/ਨਾਲੀਆਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਵਾਸਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਗਰਾਂਟ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਵਜ਼ੀਫਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

(ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਤੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

........ਸਫਾ 29 ਦੀ ਬਾਕੀ

ਖਿੱਚੋ, ਬਾਂਹ ਕੰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। ਖੱਬੀ ਬਾਂਹ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚੀ ਰਹੇ। ਸਾਹ ਛੱਡਦੇ ਹੋਏ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਥੱਲੇ ਲੈ ਜਾਓ। ਜਦ ਤੱਕ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਮਾਨਅੰਤਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਬੱਗਲ ਤੋਂ ਝੁਕੋ। ਖੱਬੀ ਤਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਟਿੱਕ ਜਾਵੇ, ਗੋਢੇ ਨਾ ਮੁੜਨ। ਸਾਹ ਭਰਦੇ ਹੋਏ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਾਪਸ ਆਓ। ਇਹ ਕਿਰਿਆ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਦੁਹਰਾਓ।ਧਿਆਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ-ਮਣੀਪੁਰ ਚੱਕਰ।

ਮੋਢੀ ਭਾਰਤੀ ਗਣਿਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ

ਆਰੀਆ ਭੱਟ

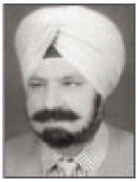

ਇੰਜ. ਬੀ.ਐੱਸ. ਪਾਬਲਾ
ਰੋਪੜ

ਲਗਭਗ 500 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਕਸੁਮਪੁਰ (ਪਟਨਾ) ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਾਲੰਦਾ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਖਗੋਲ ਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਨੀਝਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਰਸਮ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ 'ਜਨਮ' ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਖਗੋਲ-ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵੀਂ ਚਿੰਤਨ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣੀ ਸੀ।

ਜਦੋਂ 21 ਮਾਰਚ 499 ਈਸਵੀ ਨੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੀ ਘੰਟੀ ਨੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਵਜਾਏ, ਵੇਦ-ਮੰਤਰਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਗੂੰਜ ਉਠਿਆ। ਪੁਜਾਰੀ ਹਵਨ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਕੇ 23 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਇਕ ਖਗੋਲ-ਵਿਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਇਕ ਮੰਚ ਉਤੇ ਲੈ ਕੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਖਗੋਲ-ਵਿਗਿਆਨੀ ਨੇ ਮੰਚ ਉਤੇ ਪਈ ਇਕ ਚੌਂਕੀ ਉਤੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਚਰਮ-ਪੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਕਲਮ ਉਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਜਲ ਛਿੜਕਿਆ, ਸਭ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁੱਪ ਸਨ। ਸ਼ਲੋਕ ਉਚਾਰਦਿਆਂ ਉਹਨੇ ਉੱਪਰ ਸੂਰਜ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਚੌਂਕੀ ਕੋਲ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਸ਼ਟਾਂਗ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕੀਤਾ। ਕਲਮ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਹਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੱਖਰ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਲੋਕ ਉਚਾਰਨ ਲੱਗੇ। ਉਥੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਅਨੇਕਾਂ-ਅਨੇਕ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਉਸ ਉਤੇ ਪੁਦੀ ਬਰਖਾ ਕੀਤੀ।

ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਖਗੋਲ-ਵਿਗਿਆਨੀ ਆਰੀਆਭੱਟ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਸੀ ਆਰੀਆਭਟਈਆ। ਕੇਰਲ ਵਿਚ 476 ਵਿਚ ਜਨਮਿਆ ਆਰੀਆਭੱਟ ਨਾਲੰਦਾ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਦਿਆਲੇ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀ ਵਿਦਿਆ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਵਿਦਿਆ ਦਾ ਇਕ ਮਹਾਨ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਇਕ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗੁਪਤ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਾ ਬੁੱਧਗੁਪਤ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਦਿਆਲੇ ਦਾ ਮੁਖੀ ਥਾਪ ਦਿੱਤਾ।

ਆਰੀਆਭੱਟ ਪਹਿਲਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਧਰਤੀ ਗੋਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਹੀ ਧੁਰੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਚੰਦ ਹਨੇਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਸੂਰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਾਰਨ ਹੀ ਚਮਕਦਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਚੰਦਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ ਕਿ ਰਾਹੂ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਚੰਦ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮਿਥਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲਗਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਚੰਦ ਪਰਛਾਵਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਪਰ ਉਹ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਭੂ-ਕੇਂਦਰੀ ਸੰਕਲਪ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦਾ ਸੀ, ਭਾਵ ਕਿ ਧਰਤੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਕੁਝ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਨਿਯਮਿਤ ਗਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਉਹਨੇ, ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਟੌਲੱਮੀ ਵਾਂਗ, 'ਅਧਿਚੱਕਰਾਂ' ਦੀ ਚੰਗੇਰੀ ਸੀ।

ਗਣਿਤ ਵਿਚ ਵੀ ਆਰੀਆਭੱਟ ਦੀ ਦੇਣ ਬਹੁਤ ਵਡਮੁੱਲੀ ਸੀ। ਉਹਨੇ (ਪਾਈ) ਦਾ ਮੁੱਲ 3.1416 ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਨਿਕਟ-ਅੰਕ ਹੀ ਹੈ। ਤੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਗਣਿਤ-ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਮਗਰੋਂ ਸਾਈਨਸ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਾਰਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਏ ਐਕਸ-ਬੀ ਵਾਈ = ਸੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੀਕਰਨਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਦੀ ਉਹਦੀ ਵਿਧੀ ਵੀ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਹਨੇ 1,00,00,00,00,000 ਜਿਹੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਇਕ ਵਧੀਆ ਵਿਧੀ ਲੱਭੀ। ਉਹਨੇ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਪਰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਕੁਝ-ਕੁਝ ਔਖਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ।ਇਸ ਵਿਚ ਗਣਿਤ ਅਤੇ ਖਗੋਲ-ਗਣਿਤ, ਖੇਤਰ-ਮਾਪ, ਵਰਗਮੂਲ, ਘਣਮੂਲ, ਪ੍ਰਾਗਰੈਸ਼ਨ ਅਤੇ ਖਗੋਲੀ ਖੇਤਰ।

ਪਕੇਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਰੀਆਭੱਟ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥ ਆਰੀਆਭੱਟ ਸਿਧਾਂਤ ਰਚਿਆ। ਇਹ ਰੋਜ਼-ਰੋਜ਼ਦੀਆਂ ਖਗੋਲ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਇਕ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਸਮਾਂ-ਰੀਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੁਭ-ਘੜੀ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾਉਦ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਵੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਆਰੀਆਭੱਟ ਦੇ ਖਗੋਲ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਪੰਚਾਂਗ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਖਗੋਲ-ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਵੱਲ ਉਹਦੀ ਦੇਣ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਨਾਂ ਆਰੀਆਭੱਟ ਰਖਿਆ ਗਿਆ।

ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ

ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੋਪੜ ਦੇ ਆਜੀਵਨ ਮੈਂਬਰ ਡਾ.ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਮਾਲਿਕ ਜੇ.ਕੇ.ਪੈਲਿਸ ਬਲਾਚੌਰ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਆਪਕਾ 7 ਮਾਰਚ 2016 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੰਸਾਰਿਕ ਯਾਤਰਾ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ ਹਨ।ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ ਇੱਕ ਯੋਗ ਅਧਿਆਪਕਾ ਤੇ ਨੇਕ ਇਨਸਾਨ ਸਨ।ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੋਪੜ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸ.ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿੱਛੜੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਖਸ਼ੇ ।

ਹੱਡਬੀਤੀ

ਕੈਨੇਡਾ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਵਾਹ ਵਾਸਤਾ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪਾਮਾ
ਬ੍ਰਾਂਪਟਨ(ਕੈਨੇਡਾ)

ਕੈਨੇਡਾ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬਰਦਾਰ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਾਇਜ਼ ਨਜਾਇਜ਼ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਵਰਤ ਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਵਾਸਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਚੋਖੇ ਮੁੱਲ ਵੱਟ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅਮੀਰੀ ਵਾਲੀ ਲਾਇਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗਣ ਦਾ ਮਾਣ ਵੀ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਅਮੀਰੀ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਨ ਜਾਂ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਛਲੇਡਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਕਹਿਣਗੇ। ਮੇਰੀ ਆਮ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਜਾਂ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਭਿੰਨਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਨੌਕਰੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤੀਗਵ ਅਤੇ ਸਵੈਮਾਨ ਦਾ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਵੱਟਦਾ। ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਹੀ ਮੇਰਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵਿਤਕਰਾ ਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਬੁੱਲ੍ਹ ਮਰੋੜ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਓ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਆਲੂ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਟੈਟੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਣੇ ਪਰਵਾਸੀ ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਆਉਂਦਾ ਇਹ ਪੰਗੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਇਕ ਨਹੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਪਟੈਟੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਧਰੇ ਅੰਨ੍ਹੀ ਨੂੰ ਬੋਲਾ ਘਸੀਟੀ ਜਾਂਦਾ ਦੇਖ ਵੀ ਲੈਣ ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਪਰ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਤਿੱਤਰ ਵਾਂਗ ਅੱਖੀਆਂ ਮੀਟ ਕੇ ਥੁੰਨ ਵੱਟੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਨੇਬਰਹੁੱਡ ਵਾਚ ਵੀ ਇਕ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਵਾਲਾ ਗੁਣ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਖ਼ੁਦਗਰਜ਼, ਮਤਲਬ ਪ੍ਰਸਤ , ਸਭਿਆਚਾਰ ਪੱਖੋ ਨਿਰਮੋਹੇ ਲੋਕ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਛਲੇਡਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਗੇ?

ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚਾ ਪਰਵਾਸੀ ਮੁੜਦਾ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਪੁਆਇੰਟਸ ਸਿਸਟਮ ਤੇ ਆਏ ਕੁਝ ਲੋਕ ਪਰਤੇ ਵੀ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਸਵਰਗ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਏਥੇ ਜੋ ਵੀਹ ਡਾਲਰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਤੇ ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਕੇ, ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਦਿਨ ਕੱਟ ਕੇ, ਜੋ ਬੇਹੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਕਹਿ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਡਾਲਰਾਂ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਦਾ ਮੁਦਈ ਬਣ ਗਿਆ, ਉਸ ਲਈ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਿਰਤ ਕਰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦਸ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਸਵਰਗ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਲੋਭੀ ਤੇ ਬੇਸਿਦਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਬੁਢਾਪੇ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਫੇਰ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਛਲੇਡਾ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਚਾਤੁਰ ਚਾਲਾਕ ਲੋਕ ਵੀ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ 'ਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਝੂਠ ਦੇ ਚੱਪੂ ਨਾਲ ਬੇੜਾ ਬੰਨੇ ਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ ਵੇਖੇ ਹਨ।

ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਪਿਓ ਬਾਬਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹੱਡਭੰਨਵੀਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਕੇ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਵੀ ਵੇਚ ਵੱਟ ਕੇ ਢਿੱਡ ਰਾਹੀਂ ਨਿਗਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਹੇਰਾਫੇਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇੰਡੀਆ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਵਿਹਲੜਾਂ ਨੂੰ ਵੀ (ਵੈੱਲਫੇਅਰ) ਭੱਤਾ ਮਿਲਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਬੇਸਮੈਂਟਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੀ ਫੋਨ ਤੇ ਪੀਜ਼ਾ ਆਰਡਰ ਕਰ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਪੱਕੀਆਂ ਪਕਾਈਆਂ ਘੱਲ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਆਨਾ ਮੁੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਕਰਜ਼ੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਥਦੇ, ਏਥੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਡਾਲਰ ਕਮਾਕੇ ਮਕਾਨ ਲੈ ਕੇ ਕਿਰਾਇਆ ਨਾ ਦੇ ਕੇ , ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਮੁੰਨ ਕੇ ਜੇਬਾਂ 'ਚ ਆ ਰਹੇ ਡਾਲਰਾਂ ਸਦਕਾ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸਿਦਕਦਿਲੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਿਰਤੀ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਬੇਈਮਾਨ, ਫੁਕਰੇ , ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨੀਂਦਰੇ ਕੱਟਦੇ ਵੀ ਵਿਹਲੇ ਹੀ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਕਈ ਲੋਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ 'ਚ ਪੁਆੜੇ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਉੱਲੂ ਸਿੱਧਾ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।ਉਹ ਲੋਕ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਟਰੱਕਾਂ, ਫੈਕਟਰੀਆਂ , ਦੇ ਮਾਲਕ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕਹੋ ਖਾਂ ਭਲਾ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਛਲੇਡਾ , ਦੇਖਿਓ ਕਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੀ ਬੋਲਤੀ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਮੋਮੋਠੱਗਣੇ , ਫਰੇਬੀ ,ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਬਣੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪਰਵਾਸੀ ਲੋਕ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਸਿਸਟਮ ਜੇਕਰ ਇੰਡੀਆ ਨਾਲੋਂ ਉਲਟ ਹੈ ਤੇ ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਕਦੀਰ ਵੀ ਉਲਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੰਮਣ ਭੋਇੰ ਤੇ ਸਰਦਾਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਲੀਲ ਹੁੰਦੇ ਵੀ ਵੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਉਲਟ ਪੁਲਟ ਹੈ । ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੁਫ਼ਤ ਹੈ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਭੱਤੇ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਪੱਕੀਆਂ ਪਕਾਈਆਂ ਘੱਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਵੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਮੌਜ ਮਸਤੀ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵਿਹਲੜਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉੱਪਰੋ-ਥਲੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਚਾਰ ਨਿਆਣੇ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਬੈਸਮੈਂਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਭੱਤਿਆਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਜੀਵਨ-ਕਟੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਕਈਆਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ, ਖਾਣਾ, ਪੀਣਾ ਤੇ ਇਸ਼ਕ ਦੀਆਂ ਪੀਂਘਾਂ ਝੂਟਣਾ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।ਨਾ ਕੋਈ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਟੋਕਣ ਵਾਲਾ, ਏਥੇ ਬਣ-ਬਣ ਦੀ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਬਣੇ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਬਗੀਚੇ ਵਿੱਚ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੁਸਾਇਟੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਹਰੇਕ ਖਿਤੇ ਚੋਂ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉਹ ਹੀ ਹਾਲ ਹੈ, ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਬੰਸਰੀ , ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਰਾਗ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਵਾਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਰਚੇ ਤੇ ਕਰਵਾ ਕੇ

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿੱਧਾ ਫੈਕਟਰੀ ਕਲਚਰ ਵਿੱਚ ਵਾੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਛੋਟੀ ਮੋਟੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕੰਮ ਤੇ ਲਵਾ ਕੇ ਡਾਲਰਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਦੇ ਕੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੌਕ ਕਰਨ ਤੇ ਬਦੋ ਬਦੀ ਚੌਕਲੇਟ ਦੇ ਕੇ ਸਕੂਲ ਲਈ ਫੰਡ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਡਾਲਰਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਕਹਿਰਾਂ ਦੀ ਠੰਡ ਵਿੱਚ ਮਾਂ ਪਿਓ ਫਲਾਈਰ ਪਾਉਣ ਭੇਜ ਕੇ ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਬੱਚੇ ਦਾ ਸੋਲਵਾਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾ ਕੇ,ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਜ ਕੇ ਖੁਆ ਪਿਆ ਕੇ, ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਆਪ ਕਮਾ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਖਾਹ ਤੇ ਜਿਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਜਾ ਕੇ ਰਹਿ। ਇਹ ਸਵਰਗ' ਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਦੇਵਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆ ਸਮਾਜਿਕ ਰਹੁਰੀਤਾਂ ਕਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜਿਹੜੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ, ਇਕ ਹੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਤਿੰਨ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਪੈਸੇ ਕਨਵਰਟ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮਹਿਲਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਉਸਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਫ਼ਾਰਮ ਹਾਊਸ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸਵਰਗ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰਨਗੇ।

ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਉਣ ਲੱਗਿਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਭਾਵੇਂ ਮਾਸਟਰ ਕਾਰਡ ਤੇ ਖਰੀਦੀਆਂ ਹੋਣ, ਪਰ ਸੂਟ ਬੂਟ ਤੇ ਮੋਟੇ ਮੋਟੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੜੇ ਚੈਨੀਆਂ ਤੇ ਜ਼ਨਾਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ ਨਾਲ ਢੱਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਹੱਸਦੇ ਵੱਸਦੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਜਾੜਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਖਾਵਾਕਾਰੀ ਫੁਕਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਵੱਸਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਸਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਵਿੱਚ ਉਜੜਨੋਂ ਨਹੀਂ ਟਲਦਾ । ਜਦੋਂ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਜਾਂ ਬੱਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕ ਮਾਰਦੇ ਗੋਰੇ ਗੋਰੀਆਂ ਪਾਕੀ ਕਹਿ ਕੇ ਗਾਲ਼ ਕੱਢਦੇ ਹਨ, ਘੂਰ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਕੰਮਾਂ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਲਈ ਜਾਂ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨਣ ਲਈ ਬਾਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਾਹਦਾ ਕੈਨੇਡਾ ਇਹ ਤਾਂ ਛਲੇਡਾ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਣਗੌਲਿਆਂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਮਾਲ ਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਲਥਾਰਜਕ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦਸ ਸਾਲ ਬਿਤਾਉਣ ਤੇ ਪੈਂਹਠ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋਣ ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਏਥੇ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਯੂਰਪੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਤੇ ਏਸ਼ੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਮਾਪਦੰਡ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਹਿਊਮੈਨ ਰਾਈਟਸ ਇਕੂਅਲ ਹਨ, ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਤਕਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਆਣ ਕੇ ਕੱਖ ਵੀ ਭੰਨ ਕੇ ਦੂਹਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਅਜਿਹੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਸਵਰਗ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ।ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਛਲੇਡਾ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਢਾਹੁਣ ਨੂੰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ।ਇਹ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਕੌੜਾ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਵਿਹਲੇ ਤੇ ਗੈਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਵਰਗਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਲੈਤੀ ਵੀ ਤੇ ਦੇਸੀ ਮੋਡਰੇਟ ਮੇਮਾਂ ਵੀ ਕੋਸਦੀਆਂ ਹੀ ਹਨ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਨਾ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਨਾ ਹੀ ਫਸਟ ਹੈਂਡ ਸਾਈਕਲ ਵੀ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ, ਉਥੇ ਕਰਜ਼ਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੋੜ ਸਕਦੇ , ਨਾ ਹੋਇਆ ਬਰਾਬਰ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਤਨ 'ਚ ਵਿਹਲਿਆਂ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਏਥੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਵੀ ਮਿਲੇ, ਮਿਲਦੇ ਸਾਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ,ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਮਝੋ ਜਾਂ ਫਿਰ ਏਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਾ ਹੋਣਾ ਸਮਝੋ। ਵਤਨ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਤੇ ਲਾਚਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਹੰਢਾਅ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ, ਕੋਲ ਚਾਰ ਚਾਰ ਕਾਰਾਂ ਮਹਿਲਾਂ ਵਰਗੇ ਘਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸਵਰਗ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਤੇ ਹੋਰ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ।

ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਹੈ ਹੀ ਸਵਰਗ, ਜਿਥੇ ਔਰਤ ਦਾ ਬਦਲਿਆ ਮਾਡਰੇਟ ਰੂਪ ਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਮਾਰਡਨ ਕਲਚਰ ਵਿਚ ਰੰਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਔਰਤਾਂ ਮਤਲਬ ਦੀ ਗੱਲ ਤੇ ਹੀ ਬੋਲਦੀਆਂ 'ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਈ ਡੋਂਟ ਨੌਂ' ਕਹਿ ਦੇ ਟਰਕਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਜੇਕਰ ਬੰਦੇ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੇਝਿੱਝਕ ਕਹਿ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਹਊ ਦਾ ਹੈਲ ਯੂ ਆਰ? ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੇ ਔਰਤ ਪੱਖੀ ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸਦਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਬੰਦੇ ਮੇਮਣਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਜੀਵਨ ਕੱਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਕਹਾਉਂਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਕੇ ਜ਼ਨਾਨੀਆਂ ਨੇ ਬੋਲਤੀ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਚਾਰਟਰ ਆਫ ਰਾਈਟਸ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਪਰ ਵਰਤਾਰੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਵਾਲਾ ਪਲੜਾ ਭਾਰਾ ਹੈ। ਵਿਕਸਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਨਿਸਬਤ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਹਾ ਕੂੜਾ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੀਆਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਨਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਕੇ ,ਡਾਲਰ ਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਲਾਲਸਾ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਦੋਨੋਂ ਭੂਤ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਚੁੰਬੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਚੰਗੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤਾ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਗਈਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇਸ ਪਰਦੇਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਨਿਸਬਤ ਰੋਡੇ ਮੁੰਡੇ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੁੱਲ੍ਹ ਮਰੋੜ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਦੇਸ਼ 'ਚ ਜੰਮੀਆਂ ਮੋਡਰੇਟ ਪੰਜਾਬਣਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਸਿੱਖ ਵੀ ਛਲੇਡੇ ਹੀ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੇਨਤੀਆਂ

ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ ਆਜੀਵਨ ਮੈਂਬਰ (Life Member) ਬਣੋ।

ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ :

- ਮੈਗਜ਼ੀਨ "ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ" (ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰ) ਮੁਫ਼ਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋਗੇ ।
- ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ/ਪੁੱਤਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਸਮਾਗਮਾਂ ਅਤੇ ਪੋਤੇ / ਪੋਤੀਆਂ ਦੇ ਜਨਮਦਿਨ ਲਈ ਹਾਲ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਵਿੱਚ 10% ਛੋਟ ਹਾਸਲ ਕਰੋਗੇ।
- ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਵਿੱਚ ਚੱਲਦੇ ਸਿਲਾਈ-ਕਢਾਈ ਸੈਂਟਰ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਸੈਂਟਰ, ਬਿਊਟੀਸ਼ੀਅਨ ਆਰਟ ਸਿਖਲਾਈ ਸੈਂਟਰ ਅਤੇ ਫੈਸ਼ਨ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਸੈਂਟਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ/ਪੁੱਤਰੀਆਂ /ਪੋਤੇ / ਪੋਤੀਆਂ /ਦੋਹਤੇ/ਦੋਹਤੀਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਫੀਸ ਵਿੱਚ 10% ਰਿਆਇਤ ਲਵੋਗੇ।
- ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਅਹੁਦਾ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਵੋਗੇ।
- ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਲਈ ਆਮੰਤ੍ਰਿਤ ਹੋਵੋਗੇ।
- ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਸਮਾਜਭਲਾਈ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣੋਗੇ।
- ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰੋਗੇ।

ਆਜੀਵਨ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫੀਸ : 2500 ਰੁਪਏ

ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ :

ਨਾਂ......................., ਪਤਾ, ...

ਟੈਲੀਫੋਨ ਨੰ................... ਜਨਮ

ਮਿਤੀ.. ਫੋਟੋ

ਯੋਗਤਾਵਾਂ..................ਕਿੱਤਾ....................

ਫਾਰਮ ਭੇਜਣ ਦਾ ਸਾਧਨ : ਡਾਕ ਜਾਂ ਈ.ਮੇਲ : sainibhawanrpr@gmail.com

ਮੈਗਜ਼ੀਨ "ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ" ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹੁਣਯੋਗ ਲੜਕੇ/ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦਿਓ:

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਾਭ : ❊ ਆਪਦੇ ਵੇਰਵੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਸੈਕੜੇਂ ਪਾਠਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ (ਯੂ.ਐੱਸ.ਏ., ਕੈਨੇਡਾ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਯੂ.ਕੇ. ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ) ਭਾਰਤ ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ (ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਹਰਿਆਣਾ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ, ਗੁਜਰਾਤਾ, ਦਿੱਲੀ) ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜਣਗੇ।

❊ ਆਪ ਨੂੰ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਯੋਗ ਵਰ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਆਸਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ।

❊ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਸਸਤਾ ਅਤੇ ਕਾਰਗਰ ਸਾਧਨ ਹੈ।

ਫੀਸ : 100 ਰੁਪਏ

ਮੈਟਰੀਮੋਨੀਅਲ ਫਾਰਮ : ਲੜਕੇ / ਲੜਕੀ ਦਾ

ਨਾਂ.................. ਜਨਮ ਮਿਤੀ.............. ਕੱਦ ....

ਰੰਗ/ਰੂਪ.......... ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ..........................

ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ.............. ਗੋਤ............. ਕਿੱਤਾ.............

ਮਾਸਕ ਆਮਦਨ....................

ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ............. ਯੋਗਤਾ...............................

ਗੋਤ..................ਕਿੱਤਾ......... ਮਾਸਕ ਆਮਦਨ ....

ਭੈਣ / ਭਰਾ............ ਗਿਣਤੀ............. ਯੋਗਤਾਵਾਂ. ....

ਕਿੱਤੇ...................

ਪਿਤਰੀ ਪਿੰਡ /ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਪਤਾ....... ਵਰਤਮਾਨ ਪਤਾ............

ਟੈਲੀਫੋਨ ਨੰਬਰ...............

ਪਸੰਦਗੀਆਂ /ਸ਼ਰਤਾਂ (ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ)..........

ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੂਚਨਾ...........

ਪਿਤਾ ਪਿਤਾ/ਮਾਤਾ/ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ

ਰਾਸ਼ੀ ਭੇਜਣ ਦਾ ਢੰਗ :

ਨਗਦ/ਇੰਟਰਸਿਟੀ ਚੈੱਕ ਜਾਂ

ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕ ਰੋਪੜ ਦਾ ਖਾਤਾ ਨੰ. : 833562779

ਆਈ.ਐੱਫ.ਸੀ. ਕੋਡ ਨੰ. : IDIB000RO27

ਸਰਕਰੀ ਅੰਕੜੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ

ਕਿ-31 ਮਾਰਚ 2016 ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਇੱਕ ਲੱਖ,ਚੌਵੀ ਹਜ਼ਾਰ,ਚਾਰ ਸੌ ਇਕੱਹਤਰ(124471)ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ।ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 354 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਿੱਲ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਏ ਹਨ, 1433.98 ਕਰੋੜ ਦੀਆਂ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਡੀ.ਏ.ਦਾ 1766 ਕਰੋੜ ਬਕਾਇਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ।ਸੂਬੇ ਦੇ ਕੁੱਲ ਸਾਲਾਨਾ ਮਾਲੀਏ ਦਾ 23 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਕੇਵਲ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਵਿਆਜ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਲਾਹੁਣ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2016-17 ਦੇ ਬਜਟ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਵਧ ਕੇ 1,38,165 ਕਰੋੜ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੰਦਹਾਲੀ ਦੇ ਮਾਰੇ 449 ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਸਾਲ 2015 ਦੌਰਾਨ ਖੁਦਕਸ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ-ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ, ਮੁੱਖ ਸੰਸਦੀ ਸਕੱਤਰਾਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਆਰਾਮਦੇਹ ਸਵਾਰੀ ਲਈ 13 ਕੈਮਰੀ,2 ਫਾਰਚੂਨਰ ,8 ਕਰੋਲਾ,6 ਇਨੋਵਾ ਤੇ 62 ਨਵੀਆਂ ਜਿਪਸੀ ਗੱਡੀਆਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ 10.08 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਮੰਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਹਨ।ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਉਪ ਮੰਤਰੀ ਲਈ ਲੈਂਡ ਕਰੂਜ਼ਰ ਕਾਰਾਂ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਇਕੱਲੀ ਦੀ ਕੀਮਤ 1.3 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ।

ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ - ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ 20ਵਾਂ ਅੰਕ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਏ.ਡੀ.ਸੀ. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਰਭੀ ਮਲਿਕ IAS ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਸ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੇਲੀਆਂ

ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ ਏ.ਡੀ.ਸੀ. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਰਭੀ ਮਲਿਕ IAS ਖ਼ੂਨਦਾਨੀਆਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਸ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੇਲੀਆਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ

Happy Birthday

Happy Birthday

Anaad Singh
S/o Er. Sandeep Singh
& Dr. Manavpreet Kaur
Dallas (USA) -
D.O.B. : 24 April

Fateh Singh
S/o Harpreet Singh
& Gurpreet Kaur
Vill. Grewal (Rupnagar)
D.O.B. - 26 Sep.

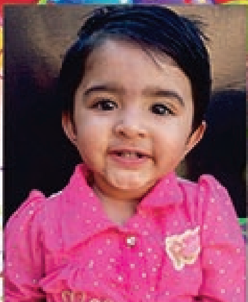

Gurleen Kaur
D/o Gurvinder Singh
& Jaspreet Kaur
Ghaziabad (UP)
D.O.B. - 24 Dec.

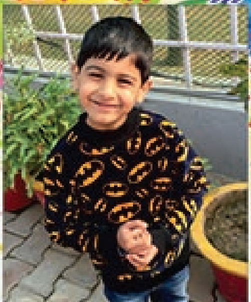

Vihaan Saini
S/o Amit Saini
& Kajal Saini
G.Z.S.N. Rupnagar
D.O.B. - 27 May

Kulraj Singh
S/o Late Harpreet Singh
& Late Navjot Kaur
Brampton (Canada)
D.O.B. - 29 March